

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
TIESĪBU TEORIJAS UN VĒSTURES KATEDRA

**TIESNEŠU ĒTISKĀ UN DISCIPLINĀRĀ ATBILDĪBA UN PIEMĒROŠANAS PRAKSE
LATVIJĀ**

BAKALaura DARBS

Autors: **Jurģis Celmiņš**

Studenta apliecības Nr.: jc11021

Darba vadītājs: Dr.iur., prof. Sanita Osipova

RĪGA 2020

Anotācija

Tiesnešu nozīme tiesiskā demokrātiskā valstī ir sevišķi svarīga, jo tiesneši nodrošina ikviena sabiedrības locekļa tiesību aizsardzību. Tomēr, neskatoties uz tiesu sistēmas neatkarību no izpildvaras un likumdevēja varas ietekmes, svarīgi ir nodrošināt, ka pie tiesu varas piederīgās personas nepārsniedz savu pilnvaru robežu, tādā veidā graujot tiesu sistēmas prestižu un izmantojot tiem piešķirto varu pretēji sabiedrības interesēm. Pētījuma mērķis ir noskaidrot rupja ētikas normu pārkāpuma saturu, kas ir viens no pamatiem disciplinārās atbildības piemērošanai tiesnešiem Latvijā.

Ņemot vērā to, ka pie juridiskajām profesijām pieder ļoti plašs profesiju klāsts, pētījumā tiks apskatīta tikai tiesnešu profesija tāpēc, ka attiecībā uz šai profesijai piederīgajām personām disciplinārajiem pārkāpumiem ir svarīgākā loma, lai ar atbildības piemērošanu varētu nodrošināt kontroli, kuru citos veidos ir neiespējami īstenot tiesnešu neatkarības dēļ.

Pētījumā tika analizēts demokrātiskas tiesiskas valsts jēdziens, no kura izriet varas dalīšanas princips, kas savukārt ir pamats tiesu sistēmas neatkarībai. Rupjš ētikas normu pārkāpums var būt par pamatu tiesnešu objektivitātes vai godīguma apšaubīšanai, kas ietekmē arī tiesu sistēmas neatkarību. Pētījumā tika noskaidrots, ka rupja pārkāpuma saturs tiek noskaidrots normu piemērošanas un interpretācijas ceļā, ko veic Latvijas Tiesnešu ētikas komisija un Tiesnešu disciplinārkolēģija, savukārt rupja ētikas normu pārkāpuma saturu veido vairāki savstarpēji saistīti faktori, kas katru reizi ir jāņem vērā un jāpielāgo izmaiņām sabiedrībā. Disciplinārās atbildības piemērošana ir efektīvākais veids, kā novērst patvaļu no tiesnešu puses tiesas spriešanas procesā, tomēr atbildība ir jāpiemēro tikai tad, kad tā sasniedz savu mērķi, nepārkāpjot tiesu sistēmas neatkarības principu.

Atslēgvārdi: demokrātiska valsts, tiesiska valsts, varas dalīšanas princips, cilvēktiesību aizsardzība, tiesas, tiesneši, ētika, disciplinārā atbildība, ētiskā atbildība.

Anotation

Judges play a highly important role in a democratic state because they provide the protection of rights of any citizen. However, despite judicial independence from the executive and legislative power, it is important to ensure that the persons belonging to the judicial system do not exceed their authority, thus damaging the reputation of the system and using their power against public interest. The aim of this research is to learn what constitutes a gross violation of the Judges Code of Ethics, which is one of the legal bases for imposing disciplinary liability on judges in Latvia.

Considering that the field of law covers many different occupations, this research will focus exclusively on judges because, with regard to the persons belonging to the profession, disciplinary liability plays the biggest role in ensuring their control that is otherwise impossible due to judicial independence.

This paper analyses the concept of a democratic, law-governed state that warrants the separation of powers, which, in turn, is the basis for the independence of the judicial system. A gross violation of the Judges Code of Ethics may be a reason to call the objectivity or honesty of judges into question, which impacts judicial independence as well. It was discovered in the research that (a) the Latvian Commission of Judicial Ethics and the Disciplinary Court make decisions on gross violations of the Code of Ethics by applying and interpreting its norms, (b) many interlinking factors determine what constitutes a gross violation of the Judges Code of Ethics and these factors must be taken into account and be susceptible to changes in society in each individual case. Imposition of disciplinary liability is the most effective way to prevent the arbitrariness of judges in the administration of justice. However, liability should only be imposed when it achieves its goal without violating the principle of judicial independence.

Keywords: democratic state, rule of law, separation of power, protection of human rights, courts, judge, ethics, disciplinary liability, ethical liability.

Satura rādītājs

Anotācija.....	2
Anotation.....	3
Ievads.....	5
1. Tiesnešu kompetence, nozīme un statuss tiesiskā un demokrātiskā valstī.....	8
1.1. Demokrātiskas un tiesiskas valsts jēdziena izpratne.....	8
1.2. Valsts varas dalīšanas princips.....	13
1.3. Pamattiesību ievērošana.....	16
1.4. Pamattiesību ievērošanas un varas dalīšanas funkciju nodošana tiesai.....	18
1.5. Tiesas nozīme kontroles nodrošināšanā pār tiesiskumu valstī.....	20
1.6. Tiesnešu neatkarība un priekšnoteikumi atbildības piemērošanai.....	21
2. Tiesnešu ētiskā atbildība.....	26
2.1. Ētiskās atbildība jēdziens.....	26
2.2. Ētiskās atbildības pamati un veidi.....	28
3. Tiesnešu disciplinārā atbildība.....	30
3.1. Disciplinārās atbildības jēdziens un pamati.....	30
3.2. Rupja ētikas normu pārkāpuma kritēriji un nozīme disciplinārās atbildības piemērošanā.....	35
3.3. Disciplinārās atbildības piemērošana.....	44
Kopsavilkums.....	47
Izmantotās literatūras un juridisko aktu saraksts.....	49

Ievads

Tiesnešu profesija, kas ir uzskatāma par vienu svarīgajām juridiskajām profesijām, ir pastāvējusi jau ļoti sen un tās nozīme līdz ar tiesiskas valsts attīstību ir tikai pieaugusi. Īpaši svarīga loma tiesnešiem ir demokrātiskās tiesiskās valstīs, kur pilsoņu pamattiesību aizsardzības garantēšana ir viens no tiesas galvenajiem uzdevumiem. Valsts pilsoņi izpildvarai un likumdevēja vara ir deleģējuši tiesības pārstāvēt suverēnu, bet tiesu varai, kas ir neatkarīgas no izpildvaras un likumdevēja varas, uzdevums ir nodrošināt, ka šie varas atzari darbotos tiesiski .

Tiesām piešķirtās neatkarības garantijas, kuras dod tiesības ietekmēt ikviena valsts pilsoņa dzīvi, piešķirot vai ierobežojot tā tiesības, ir jāabalansē ar visas sabiedrības kopējām interesēm. Tiesu neatkarība no pārējo varas atzaru ietekmes, nenozīmē absolūtu varu. Ņemot vērā to, ka nav iespējams nodrošināt tiesu kontroli, jo tas būtu pretrunā tiesu neatkarības principam, jautājums kļūst sevišķi aktuāls gadījumos, kad tiesneši pieļauj pārkāpumus gan pildot tiešos darba pienākumus, gan no darba pienākumiem brīvajā laikā. Minētais jautājums tiek risināts, piemērojot tiesnešiem ētisko un disciplināro atbildību, kuras priekšnoteikums ir sākotnējs pārkāpuma vērtējums ētisko normu ietvaros. Līdz ar to izšķir ētikas normu pārkāpumus un disciplināros, kam par pamatu ir rupjš ētikas normu pārkāpums.

Ētikas kodeksos, par pamatu ņemot ētikas pamatprincipus, izpratni par ētiskajām vērtībām, tiek apkopotas ētikas normas, kuru pārkāpumu gadījumos ir pamats piemērot ētisko atbildību. Tikai rupju ētisko pārkāpumu gadījumos, ar tiem saprotot pārkāpumus, kas diskreditē visu tiesu sistēmu kopumā un katru tai piederīgo personu, var piemērot disciplināro atbildību. Disciplinārā atbildība, kas ir uzskatāma par vienu no juridiskās atbildības veidiem, nosaka konkrētus soda veidus, kas tiesnešiem tiek piemēroti par profesionālo pienākumu izpildes rezultātā pieļautajiem pārkāpumiem. Starp ētisko atbildību un disciplināro atbildību pastāv savstarpēja mijiedarbība gan normatīvajā regulējumā, gan par pārkāpumiem ierosināto disciplinārlietu izskatīšanas procesā. Disciplinārā atbildības mērķis ir ne tikai preventīvs, bet tas arī satur iespēju sodīt pārkāpumus izdarījušos tiesnešus.

Pētījuma temats ir sevišķi aktuāls, kas ir pamatojams, pirmkārt, ar ētisko kodeksu, kas tiek piemēroti dažādas pasaules valstīs, daudzveidību un, otrkārt, ar problēmām, kas rodas, piemērojot šos ētikas kodeksus, it sevišķi identificējot rupjus ētiskos pārkāpumus.

Pētījuma mērķis ir noskaidrot rupja ētikas normu pārkāpuma saturu, kas ir viens no pamatiem disciplinārās atbildības piemērošanai tiesnešiem Latvijā.

Pētījuma uzdevumi:

1. noskaidrot tiesu varas lomu tiesiskā demokrātiskā valstī, skatot to kopsakarā tiesu varas neatkarību un prasību tiesām ievērot normatīvajos aktos noteiktās tiesības;
2. analizēt tiesnešu neatkarību un tiesnešiem piemērojamās atbildības priekšnoteikumus;
3. definēt ētikas jēdzienu un ētisko atbildību, tās pamatus un veidus;
4. skatīt citu valstu normatīvo regulējumu attiecībā uz rupjiem ētikas normu pārkāpumiem;
5. identificēt rupja ētiskā pārkāpuma kritērijus un nozīmi disciplinārās atbildības piemērošanā Latvijā;
6. apskatīt disciplināro atbildību, tās pamatus un veidus.

Lai sasniegtu pētījuma mērķi un no tā izrietošos uzdevumus, bakalaura darbā ir izmantota:

- salīdzinošā metode, lai salīdzinātu ētisko atbildību ar disciplināro atbildību, kā arī salīdzinātu atziņas par demokrātiskas tiesiskas valsts jēdziena izpratni Latvijā un citās valstīs;
- analītiskā metode, kas ir izmantota Latvijas Republikas (turpmāk – LR) tiesību aktus, kas regulē tiesu sistēmu, tiesnešu ētisko un disciplināro atbildību, analizē.

Bakalaura darbs sastāv no trīs nodaļām un vienpadsmit apakšnodaļām, kurās apskatīta tiesiskas demokrātiskas valsts nozīme varas dalīšanas principa ievērošanā LR, kā arī cilvēktiesību ievērošanā, kuru nodrošina neatkarīgas un objektīvas tiesas. Bakalaura darba otrā un trešā nodaļa ir veltīta tam, lai skaidrotu ētiskas normu pārkāpumus, identificētu rupja ētiskā pārkāpuma saturu un tā nozīmi disciplinārās atbildības piemērošanā tiesnešiem.

Pētījumā temata izpētē ir izmantotas zinātniskās monogrāfijas latviešu un angļu valodā, lai analizētu demokrātiskas tiesiskas valsts būtību un ar to saistītos jēdzienus, kā arī periodika angļu valodā, tiesību doktrīna, uzziņu literatūra, judikatūra, kā arī pētāmo jautājumu regulējošie normatīvie akti, lai analizētu neatkarīgu tiesu nozīmi pilsoņu cilvēktiesību aizsardzībā, ētiskās atbildības jēdzienu un disciplinārās atbildības piemērošanu tiesnešiem. LR demokrātiskas tiesiskas valsts jēdziena un varas dalīšanas principa izpētei ir veltīti Kārļa Dišlera, doc. Jāņa Plepa, prof. Ringolda Baloža darbi. Autori ir aprakstījuši minēto jēdzienu savstarpējo saistību un demokrātijas nozīmi tiesu neatkarības garantēšanā. Pieejamie informācijas avoti sniedz detalizētu ieskatu varas

dalīšanas principa būtībā un tā saistībā ar demokrātisku tiesisku valsti, tomēr autori mazāk ir pievērsušies minēto jēdzienu saistības ar tiesnešu ētikas un disciplinārās atbildības pārkāpumu jautājumiem apskatei. Savukārt ētikas jēdziena izpratni ir aplūkojis prof. Augusts Milts, bet ētikas normu pārkāpumus – Gatis Litvins. Minēto informācijas avotu par disciplinārajiem pārkāpumiem izpēte liecina, ka ļoti maz autori padziļināti ir apskatījuši jautājumus par kritērijiem, kas nošķir rupjus ētikas normu pārkāpumus no mazāk nozīmīgiem, kā arī apstākļus, kas ietekmē šādu ētikas pārkāpumu satura veidošanos Latvijā.

1. Tiesnešu kompetence, nozīme un statuss tiesiskā un demokrātiskā valstī

1.1. Demokrātiskas un tiesiskas valsts jēdziena izpratne

Jēdzieni *tiesiska valsts* un *demokrātiska valsts* ir cieši saistīti un ir grūti noteikt robežas to pielietošanā, ja tiek runāts par mūsdienu valsti, par kādu ir uzskatāma arī LR. No šādas valsts definīcijas nav iespējams “izslēgt” ne vienu, ne otru jēdzienu, nezaudējot tās jēgu. Demokrātiskajām valstīm kopīgas ir tradīcijas, ētiskās vērtības, filozofiskās idejas, kā arī cilvēka cieņas un brīvības respektēšana. Savukārt attiecībā uz tiesiskumu svarīgi būtu izcelt romāņu-ģermāņu tiesību sistēmu, pie kuras pieder arī LR.¹

Demokrātiju var raksturot, kā institucionālu sistēmu, kur vienas no svarīgākajām tiesībām, kas tiek piešķirtas valsts pilsoņiem, ir tiesības balsot brīvās un aizklātās vēlēšanās, lai to rezultātā noskaidrotu to personu loku, kas ieņems pie likumdevēja varas piederīgos amatus, proti, LR tie būtu Saeimas deputāti. Tradicionāli par nozīmīgākajām vērtībām, ko sniedz demokrātija, ir uzskatāmas vārda brīvība, tiesu neatkarība u.c.² Darba autors piekrīt tam, ka demokrātija ir uzskatāma par sistēmu, kas rada labvēlīgus apstākļus dažādām idejām, kuras nebūtu iespējams izplatīt tādā valstī, kurā tiek ievērota distancēšanās no jebkurām tiesībām, kas skar indivīda, vārda u.c. brīvības. Analizējot demokrātiskas valsts un vēlāk arī tiesiskas valsts jēdziena saturu, var rasties jautājums par to, vai šādos gadījumos tiek runāts tikai par pilsoņiem vai arī par visu iedzīvotāju kopumu valstī. Pilsonības likuma 1.¹ panta 1. daļa nosaka, ka “pilsonība ir personas noturīga tiesiska saikne ar Latvijas valsti”.³ Attiecināt no demokrātiskas valsts izrietošās tiesības kā, piemēram, cilvēktiesības, tikai uz pilsoņiem nebūtu korekti un būtu jārunā arī par personām, kas nav pilsoņi, kā, piemēram, bezvalstnieki vai nepilsoņi, jo arī viņi kā sabiedrības locekļi ir demokrātiskai valstij piederīgi. Tomēr, skatot, piemēram, tautas jēdzienu demokrātiskas valsts pārvaldes formas izpratnes kontekstā un, tālāk runājot par tiesisku valsti, darba autors piekrīt viedoklim, ka tautas jēdziens būtu attiecināms tikai uz valsts pilsoņu kopumu⁴ - saskaņā ar Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversmes) 2. pantu “suverēnā vara pieder Latvijas tautai.”⁵ Tautas jēdzienu, pirmkārt, lieto, lai apzīmētu piederību etnogrāfiskai grupai, un, otrkārt, to lieto kā

¹ Rezevska D. Tiesības. Pieejams: <https://enciklopedija.lv/skirklis/26219-ties%C4%ABbas> [aplūkots: 28.09.2020.].

² Lipset S. M., Lakin J. M. The Democratic Century. Oklahoma: University of Oklahoma Press, 2004. pp. 19-22.

³ Pilsonības likums: LV likums. Pieņemts. Pieņemts 22.07.1994. [01.10.2020.]

⁴ Pleps J., Pastars E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2004, 121. lpp.

⁵ Latvijas Republikas Satversme: LV likums. Pieņemts 15.02.1922. [01.10.2020.]

politiski-juridisku jēdzienu, attiecīgi apzīmējot valsts pilsoņus neatkarīgi no viņu etniskās piederības.⁶

Demokrātiskas valsts pārvaldes gadījumā sabiedrībai ir noteikta forma, struktūra un kārtība, kādā tā tiek pārvaldīta, veidojot organizētu kopumu. Par pretstatu demokrātiskai sabiedrībai varētu uzskatīt, piemēram, pūli, kam trūkst organizētības pakāpes.⁷ Autora ieskatā organizētība nodrošina gan pārredzamāku valsts pārvaldi, gan tās pilsoņu tiesību vieglāku aizsardzību. Pretēja pārvaldes forma demokrātijai ir, piemēram, autoritārā pārvalde, kas mūsdienās gan ir zaudējusi aktualitāti.⁸ Šobrīd tiek lietots renesanses perioda politiķa *Nikolo Makiaveli* iedalījums, kurā nodalītas tiek tikai divas valsts pārvaldes veida formas – demokrātija un monarhija. Republikās visa valsts vara pieder tautai, kuru tā īsteno caur pilsoņu kopumu.⁹ Mūsdienās viens no izplatītākajiem demokrātiskas valsts veidiem ir demokrātiska republika, savukārt Latvija ir parlamentāra republika.¹⁰ Demokrātiskās republikās valsts vara ir piešķirta tautai, kas izriet arī no paša *res publica* vārda.¹¹ Valsts varas orgāni, kas realizē tautas suverēno varu, demokrātiskā valstī dot pavēles, kuru pamatā likums.¹² Tas, vai tautas suverēnā vara vienmēr tiek pienācīgi īstenota, gan ir strīdīgs jautājums, jo, kā norāda atsevišķi autori, daudzās valstīs sabiedrība veido tik sarežģītu kopumu, ka nav iespējams garantēt to, ka tautas intereses vienmēr tiks pārstāvētas un ņemtas vērā.¹³

Demokrātiska republika nodrošina vienlīdzību gan ekonomiskajā, gan politiskajā sfērā.¹⁴ Ņemot vērā to, ka demokrātijai dažādās sabiedrībās ar atšķirīgām kultūras tradīcijām un vēsturisko attīstību ir atšķirīga izpausme, nav noteiktas formulas, kas viennozīmīgi ļautu definēt demokrātijas jēdziena saturu.¹⁵ Tomēr kā kopīgas iezīmes, kas precīzāk raksturo demokrātiju, var minēt to, ka tauta ir avots politiskajai varai valstī, tauta piedalās valsts pārvaldē un lemj politiskus jautājumus un valsts pārvalde ir veidota tautas interesēs.¹⁶ Kā jau tika minēts viena no demokrātiskas valsts raksturīgākajām iezīmēm ir varas nodošana tautai. Līdz ar to izšķir tiešo un netiešo demokrātiju,

---

⁶ Dišlers K. Latvijas valsts varas orgāni un viņu funkcijas Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004, 11. lpp

⁷ Pleps J., Pastars E., Plakane I. 2004, 121. lpp.

⁸ Turpat. 121. lpp.

⁹ Dišlers K. 2004, 40.-41. lpp.

¹⁰ Turpat. 42. lpp

¹¹ Turpat. 42. lpp.

¹² Dišlers K. Ievads Latvijas valststiesību zinātnē : ar zinātnisko redaktoru piezīmēm. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2017, 36. lpp.

¹³ Elliott J.E. "Joseph A. Schumpeter and The Theory of Democracy." Review of Social Economy, 1994, Vol.52, No. 4, p. 283.

¹⁴ Pleps J., Pastars E., Plakane I. 2004, 122. lpp.

¹⁵ Rozenvalds J. Demokrātija: problēmas un perspektīvas. Grām.: Cik demokrātiska ir Latvija: demokrātijas audīts. [Rīga]: LU Akadēmiskais apgāds, 2005, 8. lpp.

¹⁶ Turpat.

kur otrās gadījumā varu īsteno tautas ievēlēti pārstāvji (deputāti) kā, piemēram, LR, kur valsts varu pilsoņi realizē ar parlamenta (Saeimas) starpniecību¹⁷, tomēr tas nemaina to, ka suverēnā vara LR pieder tautai.¹⁸ Savukārt tiešā demokrātija pastāvēja, piemēram, Senajā Grieķijā – Atēnu pilsētvalstī. Grieķu valodā demokrātija tiek apzīmēta ar vārdu *demokratia*, kas nozīmē kontrolēt vai pārvaldīt, savukārt vārds *demos* nozīmē tauta, proti, apvienojot abus vārdus – tautas pārvalde.¹⁹ LR ir uzskatāma par tiešo demokrātiju tāpēc, ka Satversmē ir ietverta tautas iniciatīva referenduma formā.²⁰ Pārstāvniecības demokrātiju (netiešā demokrātija) veido leģitīmi jeb likumīgi pārstāvji, kuru rīcības pamatā ir tautas gribas paušana.²¹ Var secināt, ka tā kā demokrātijas pamatā ir tautas varas īstenošana, tautas interesēs ir arī garantēt dažādas brīvības izpausmes kā, piemēram, runas brīvību, tiesības brīvi pārvietoties u.c. tiesības, kuras bauda demokrātiskām sabiedrībām piederošies indivīdi. Latvija kā demokrātiskas valsts ideja ir ietverta arī LR Satversmes (turpmāk - Satversme) ievaddaļā jeb preambulā, kas liecina par to, ka tā nav tikai deklaratīva frāze bez jebkādām juridiskām sekām, bet gan svarīgs aspekts, kas ir jāņem vērā iztulkojot un piemērojot konstitūcijas normas.²² Turklāt, kā ir norādījusi LR Satversmes tiesa (turpmāk – Satversmes tiesa) 2005. gada 16. decembra spriedumā: “Satversme – ir vienots veselums, tajā ietvertās tiesību normas ir savstarpēji cieši saistītas.”²³ Tas nozīmē, ka Satversmes normas ir jātulko un jāpiemēro par pamatu ņemot demokrātiskas valsts izpratni, kas ir uzskatāma par vadlīniju normu iztulkošanā. Nenoliedzami, ka bieži vien demokrātija tiek idealizēta, it sevišķi runājot par Seno Grieķiju, tomēr nav iespējams noliegt, ka demokrātija kā viena no izplatītākajām valsts pārvaldes formām pasaulē veicina valstu ekonomisko attīstību un dod sabiedrības locekļiem dažādas priekšrocības, kuras personas nebauda valstīs, kurās ir daudz mērenāka pieeja dažādām liberālām idejām, ko sniedz šī valsts pārvaldes forma.²⁴

---

¹⁷ Pleps J., Pastars E., Plakane I. 2004, 121. lpp.

¹⁸ Turpat. 88. lpp

¹⁹ Carey C. Democracy in Classical Athens. UK: Bloomsbury Publishing, 2017, p.1.

²⁰ Dišlers K. 2004, 44.-45. lpp.

²¹ Erlangene R.C. Vispārējā mācība par valsti: politikas zinātne. Rīga: AGB, 1998, 138. lpp.

²² Balodis R. Latvijas Republikas Satversmes ievads. Grām.: Latvijas Republikas Satversmes komentāri: ievads ; I nodaļa : vispārējie noteikumi. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014, 98. lpp.

²³ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 16.12.2005. spriedums lietā Nr.2005-12-0103, 13.p. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2005-12-0103_spriedums.pdf#search= [aplūkots 18.10.2020.]

²⁴ Shapiro I., Hacker-Cordón C. Democracy's Values. Connecticut: Yale University, Connecticut, 1999, p.2.

Nepietiek vien ar to, ka valstij ir demokrātiska pārvaldes forma, jo ir svarīgi, lai valstī tiktu ievērots tiesiskuma jeb likuma virsvadības princips.²⁵ Var apgalvot, ka katra valsts, kas ir uzskatāma par demokrātisku valsti, vienlaicīgi ir arī tiesiska valsts, jo par tiesisku var uzskatīt tikai tādu valsts varu, kuru ir atzinusi tauta.²⁶ Tiesiskas valsts principu var, pirmkārt, skaidrot kā vispārējo tiesību principu un, otrkārt, kā jēdzienu, kas ietver un skaidro tiesiskas valsts būtību.²⁷ Par tiesiskuma principa attīstības aizsākumiem var uzskatīt apgaismības kustību.²⁸ Latvijas kontekstā svarīgi ir runāt par 19. gadsimta apgaismību Latvijā un 18. gadsimta vācu apgaismību.²⁹ Vācija bija pirmā valsts, kas īstenoja tiesiskuma principu, kuru vācu valodā apzīmē ar jēdzienu *Rechtsstaat*, savukārt, angļu valodā *Rule of Law*.³⁰ Sākotnēji gan pastāvēja viedoklis, ka tiesiska valsts var pastāvēt arī bez demokrātijas³¹, kas mūsdienās vairs neiztur kritiku, jo ir skaidrs, ka abi aspekti ir vienlīdz svarīgi valsts politiskās un tiesiskās sistēmas izveidē. Tiesiskuma princips apzīmē procesu, institūciju un prakses kopumu, kas garantē pilsoņiem vienlīdzību likuma priekšā un novērš patvaļu valsts varas izmantošanā.³² Principa mērķis valstī ir ierindot likumu augstāk par politiku, kas ir izskaidrojams ar to, ka likums funkcionē kā taisnīguma garants un tā uzdevums ir kontrolēt arī valsts varu.³³ Arī attiecību starp valsts varu un pilsoņiem pamatā ir likums.³⁴ Proti, tiesiskā valstī ar likumu tiek regulētas gan privātās, gan publiskās attiecības (attiecības starp valsti un pilsoni).³⁵

Tiesiskuma princips var tikt izmantots kā konstitucionālās sistēmas interpretācijas līdzeklis.³⁶ Tiesiskas valsts juridiskais pamats jebkurā valstī ir tās konstitūcija.³⁷ Satversmes 1.pants nosaka, ka "Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika."³⁸ Minētais pants ietver tiesiskas valsts principu,

---

²⁵ Branta A. Ultra vires principa izpratne un tā piemērošana Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedumos. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/runas-un-raksti/ultra-vires-principa-izpratne-un-ta-piemerosana-latvijas-republikas-satversmes-tiesas-spridumos/> [aplūkots 22.10.2020.]

²⁶ Dišlers K. Ievads Latvijas valststiesību zinātnē : ar zinātnisko redaktoru piezīmēm. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2017, 36. lpp.

²⁷ Vildbergs, H. J. Pilsonis tiesiskā valstī : vācu konstitucionālo un administratīvo tiesību pamati. Rīga: Euro Faculty, 2004, 33. lpp.

²⁸ Vildbergs, H. J. 2004, 27. lpp.

²⁹ Zariņš V. J.V.Gēte un latviešu XIX gadsimta apgaismības darbinieki. Pieejams: <https://www.vestnesis.lv/ta/id/14327> [aplūkots 23.10.2020.]

³⁰ Vildbergs, H. J. 2004, 35. lpp.

³¹ Turpat.

³² Britannica: Rule of law. Pieejams: <https://www.britannica.com/topic/rule-of-law> [aplūkots: 22.10.2020.]

³³ Stanford Encyclopedia of Philosophy: Rule of Law. Pieejams: <https://plato.stanford.edu/entries/rule-of-law/#RuleLawRuleLaw> [aplūkots: 29.09.2020.]

³⁴ Vildbergs, H. J. 2004, 25. lpp.

³⁵ Turpat. 27. lpp.

³⁶ Turpat. 33. lpp.

³⁷ Turpat. 27. lpp.

³⁸ Latvijas Republikas Satversme: LV likums. Pieņemts 15.02.1922. [01.10.2020.]

varas dalīšanas principu un likumības principu.³⁹ Autors uzskata, ka visi minētie principi savā starpā mijiedarbojas, veidojot trīspusējas attiecības, no kurām likumsakarīgi izriet arī cilvēktiesību aizsardzības ideja, par kuru nav iespējams runāt atrauti no pārējiem principiem, kuru veido pamatu šo tiesību aizsardzībai. Pēc autora domām nav iespējams runāt par tiesiskumu, ja nav tiesiskās paļāvības un kārtības vai arī, ja likumi, kas piešķir tiesības, pastāv tikai formāli. Tiesiskas valsts gadījumā nav iespējams runāt par valsts varas monopolu, jo varu īsteno institūciju kopums, nevis neliela personu grupa, kas rīkojas savu, nevis sabiedrības interešu aizsardzībai.⁴⁰ Tiesiskuma pamatā ir valsts konstitūcijas, likumu un citu normatīvo aktu ievērošana, kas uzliek valstij (valdība, valsts institūcijas, amatpersonas u.c., kurām ir piešķirtas pilnvaras īstenot valsts varu) atbildību pilsoņu priekšā par tās rīcību. Tiesiskā valstī faktiskajam tiesību avotam būtu jābūt nevis likumdevējam, bet tautai.⁴¹ Minētās tiesības ir ietvertas Satversmes 101.pantā, kas nosaka, ka: “ikvienam Latvijas pilsonim ir tiesības likumā paredzētajā veidā piedalīties valsts un pašvaldību darbībā, kā arī pildīt valsts dienestu.”⁴² Katrs valsts pilsonis ir tiesību subjekts un tas nozīmē, ka pilsoņiem ir tiesības ietekmēt likumdošanas procesu valstī.⁴³ Autors uzskata, ka neskatoties uz ikviena pilsoņa patiesajām iespējām piedalīties valsts pārvaldē un ietekmēt likumdošanas procesu, svarīgākais ir tas, ka šādas tiesības tiek piedāvātas un, ka tās ir nostiprinātās konstitucionālā formā. Jēdziens *taisnīgums*, piemēram, tiesu darbības kontekstā nozīmē, ka katra persona saņem sodu pēc veiktā nodarījuma smaguma pakāpes – tiesiskā un demokrātiskā valstī tas nozīmē, ka tiek nodrošināta vienlīdzīga attieksme pret visiem sabiedrības locekļiem. Tiesiskas un demokrātiskas valsts gadījumā ir jārunā par *formālo taisnīgumu*, kas tiek nodrošināts ar likumu ievērošanu no sabiedrības puses.⁴⁴ Vienkāršot taisnīguma jēdzienu, jāmin, ka tas ietver personas izturēšanos pret citām personām, par pamatu ņemot trīs elementus – vienlīdzību, objektivitāti un atklātību.⁴⁵

Svarīgs elements demokrātiskā tiesiskā valstī ir tiesiskās drošības princips, no kura tiek atvasināti tiesiskās paļāvības un tiesiskās noteiktības principi. Tiesiskās drošības principa pamatā ir personu autonomija un šis princips ir priekšnoteikums tirgus ekonomikas funkcionēšanai valstī.

---

³⁹ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 21.01.2002. spriedums lietā Nr. 2001-09-01, 5. lpp. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2001-09-01_Spriedums.pdf [aplūkots 18.10.2020.]

⁴⁰ Vildbergs, H. J. 2004, 25. lpp.

⁴¹ Rezevska D. Tiesības. Pieejams: <https://enciklopedija.lv/skirklis/26219-ties%C4%ABbas> [aplūkots: 24.10.2020.].

⁴² Latvijas Republikas Satversme: LV likums. Pieņemts 15.02.1922. [01.10.2020.]

⁴³ Vildbergs, H. J. 2004, 26. lpp.

⁴⁴ Latvijas Enciklopēdiskā vārdnīca: Taisnīgums. Pieejams: <https://datubazes.lanet.lv:5257/groups/default.aspx?r=1&q=taisn%C4%ABgums&id=960627&g=1> [aplūkots 16.11.2020.].

⁴⁵ Ponomarjovs A. Grāmatvežu un revidentu profesionālā ētika. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, c2008, 32. lpp.

Tiesiskā noteiktība nozīmē, ka līdzīgi jautājumi un lietas no likumdevēja un tiesu puses tiek izlemti līdzīgi, ievērojot vienlīdzību.⁴⁶ Likumsakarīgi, ka demokrātiskās tiesiskās valstīs svarīgi ir, lai valsts vara tiktu vienmērīgi sadalīta starp vairākiem valsts varas orgāniem, lai tiktu nodrošināta sabalansētība un valsts iedzīvotāju tiesību ievērošana.

1.2.Valsts varas dalīšanas princips

Par valsts konstitutīvajiem elementiem ir uzskatāmi – tauta, teritorija un valsts vara.⁴⁷ Valsts vara nodrošina valsts funkciju veikšanu.⁴⁸ Varas dalīšanas princips (*Separation of Powers*) netieši (panta saturā nav atsauces vai jebkādas citas norādes uz šo principu) izriet no Satversmes 1.panta⁴⁹, kas nosaka, ka: “Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika.”⁵⁰ Satversmes tiesa 2000. gada 24. marta spriedumā ir norādījusi, ka no Satversmes 1. panta iziet pienākums valsts institūcijām “ievērot likumību, varas dalīšanu un veikt savstarpēju uzraudzību, ievērojot publiskās varas pakļautību likumam.”⁵¹ Darba autora ieskatā minētais pants vēlreiz akcentē demokrātiskas valsts un varas dalīšanas principa ciešo saikni. Valsts vara, lai gan varētu šķist, ka tā veido viengabalainu veselumu, realitātē ir sadalīta starp vairākiem valsts varas orgāniem.⁵² Varas dalīšanas principa mērķis ir nodalīt trīs valsts varas atzarus, pie kuriem pieder tiesu vara, likumdevēja un izpildu vara, tādā veidā nodrošinot gan to savstarpēju neatkarību, gan kontroli vienam pār otru.⁵³ Apzīmējums *varas atzars* darba autora ieskatā ir jātulko samērā plaši, jo tas ietver arī iestādes, kas ir kaut kāda veida pakļautības vai padotības attiecībās ar likumdevēja vai izpildu varu, tiešā veidā nepiederot pie šiem varas atzariem. Atsevišķos gadījumos ir pieļaujamas atkāpes no varas dalīšanas principa, tomēr tikai tad, ja tas nodrošina efektīvāku valsts varas funkciju realizēšanu, spēcina valsts institūciju neatkarību vai veicina līdzsvaru starp trim valsts varas atzariem.⁵⁴

---

⁴⁶ Eglītis V. Ievads konstitūcijas teorijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2006, 23. lpp.

⁴⁷ Dišlers K. 2017, 19. lpp.

⁴⁸ Turpat. 38. lpp.

⁴⁹ Pleps J., Pastars E., Plakane I. 2004. 220. lpp.

⁵⁰ Latvijas Republikas Satversme: LV likums. Pieņemts 15.02.1922. [01.10.2020.]

⁵¹ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 24.03.2000. spriedums lietā Nr.04-07(99), 3.p. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/04-0799_Spriedums.pdf [aplūkots 18.10.2020.]

⁵² Dišlers K. 2017, 21. lpp.

⁵³ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 21.01.2002. spriedums lietā Nr. 2001-09-01, 5.lpp. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2001-09-01_Spriedums.pdf [aplūkots 18.10.2020.]

⁵⁴ Satversmes tiesas 25.11.2010. spriedums lietā Nr.2010-06-01, 11.p. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2010-06-01_Spriedums.pdf#search= [aplūkots 28.10.2020.]

Viens no pirmajiem varas dalīšanas idejas piekritējiem bija franču filozofs Šarls Luijs Monteskiē (*Charles Louis de Montesquieu, 1689.-1755.*), kurš uzskatīja, ka tiesībām ieviest jeb pieņemt normatīvos aktus, tiesībām izpildīt normatīvajos aktos noteikto un tiesībām notiesāt un izšķirt strīdus starp indivīdiem, ir jābūt savstarpēji nošķirtām.⁵⁵ Līdz ar to bija jāveido trešais varas atzars, kas būtu neatkarīgs no pārējiem diviem – tiesas.⁵⁶ Arī angļu filozofs Džons Loks (*John Locke, 1632–1704*) uzskatīja, ka svarīgi it nošķirt izpildvaru no likumdošanas varas.⁵⁷ Eiropas valstīs aktīvākas diskusijas par varas dalīšanas principu sākās pēc Franču revolūcijas (1792.—1799.), kas aizsāka demokrātijas ideju izplatību. Pastāvēja viedoklis, ka likumam, pirmkārt, būtu jābūt ietvertam rakstiskā formā un, otrkārt, tam ir jābūt iedzīvotāju vai to pārstāvju pieņemtam.⁵⁸ Idejas par varas dalīšanas principu sākotnēji tika apkopotas, lai radītu pamatu absolūtās varas ierobežošanai, kas sevišķi aktuāli bija Francijas kontekstā.⁵⁹ Arī Satversmes tiesa 1999. gada 9. jūlija spriedumā ir secinājusi, ka varas dalīšanas princips ir: “viens no demokrātiskas valsts galvenajiem principiem”.⁶⁰

Attiecībā uz valsts varas dalīšanas principu var izdalīt vairākas kopīgas pazīmes – valsts varas atzariem jābūt legītīmiem (tie savas tiesības ir ieguvuši likumā noteiktā kārtībā), tiem ir jāveic savstarpēja kontrole (katram varas atzaram ir pienākums uzraudzīt pārējos divus) un tiem jābūt savā starpā saistītiem.⁶¹ LR vara ir sadalīta starp dažādām konstitucionālajām institūcijām, pie kurām pieder Latvijas pilsoņu kopums, Saeima, Valsts prezidents, Ministru kabinets, Valsts kontrole, tiesas un Satversmes tiesa.⁶² Satversmes 64. pants nosaka, ka likumdošanas varu Latvijā īsteno parlaments (LR Saeima)⁶³, savukārt Ministru kabineta iekārtas likuma 2. panta 2. daļa nosaka, ka izpildu varu īsteno valdība (LR Ministru kabinets).⁶⁴ Saeimai kā likumdevēja funkciju īstenošanai primāri ir legīslatīvā funkcija, kas ietver likuma ierosināšanas, likuma teksta

⁵⁵ Rosas A. Separation of Powers in the European Union. *The International Lawyer*, 2007, Vol.41, No.4, p. 1033.

⁵⁶ Tiesu varas neatkarības un efektivitātes palielināšanas un nostiprināšanas rezerves. *Jurista Vārds*, 2010, nr.10, 8. lpp.

⁵⁷ Pleps J., Pastars E., Plakane I. 2004, 223. lpp.

⁵⁸ Rosas A. Separation of Powers in the European Union. *The International Lawyer*, 2007, Vol. 41, No. 4, p. 1033.

⁵⁹ Sauvé J. M. The Judiciary and the Separation of Powers. Pieejams: <https://www.conseil-etat.fr/actualites/discours-et-interventions/the-judiciary-and-the-separation-of-powers>

⁶⁰ Satversmes tiesas 09.07.1999. spriedums lietā Nr.04–03(99), 1.p. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/04-0399_Spriedums.pdf [aplūkots 18.10.2020.]

⁶¹ Meikališa Ā. Tiesu vara. Pieejams: <https://enciklopedija.lv/skirklis/2904-tiesu-vara> [aplūkots: 26.10.2020.].

⁶² Satversmes tiesas 25.11.2010. spriedums lietā Nr.2010-06-01, 11.p. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2010-06-01_Spriedums.pdf#search= [aplūkots 18.10.2020.]

⁶³ Latvijas Republikas Satversme: LV likums. Pieņemts 15.02.1922. [01.10.2020.]

⁶⁴ Ministru kabineta iekārtas likums: LV likums. Pieņemts 15.05.2008. [10.12.2020.].

izstrādāšanas, likuma pieņemšanas un likuma publicēšanas funkciju.⁶⁵ Savukārt Ministru kabineta (turpmāk – MK) kā izpildvaras svarīgākā funkcija ir likumdevēja varas pieņemto normatīvo aktu izpildīšana jeb īstenošana.⁶⁶ Tomēr MK ir arī likumu ierosināšanas tiesība, kura tiek īstenota, iesniedzot likumprojektus Saeimā.⁶⁷ Starp valdību un parlamentu pastāv līdztiesīgas, nevis pakļautības attiecības.⁶⁸ Savukārt tiesu vara saskaņā ar likuma “Par tiesu varu” 1. pantu ir neatkarīga no izpildu un likumdošanas varas.⁶⁹ Varas dalīšanas princips arī nosaka, ka neviena no valstī pastāvošajām varām nevar būt pilnībā neatkarīga, jo starp tām vienmēr pastāv savstarpēja iedarbība.⁷⁰ Jāmin, ka arī Satversmes tiesa ir norādījusi, ka “valsts vara ir vienota, tās atzari mijiedarbojas un ir savstarpēji atkarīgi.”⁷¹ Var secināt, ka, lai gan teorētiski būtu jāpastāv striktam dalījumam starp varas atzariem, kas tos nošķir vienu no otra, realitātē tie pilnībā nevar funkcionēt neatkarīgi no pārējiem un atsevišķos gadījumos ir pieļaujams, ka to funkcijas daļēji pārklājas, tomēr tas nekādā mērā nav uzskatāms par atkāpi no varas dalīšanas principa pamatnostādņēm. Darba autors uzskata, ka neatkarīga demokrātiska republika, kā jau tika minēts, ir vienota institucionāla sistēma, līdz ar to tai arī savas funkcijas ir jāīsteno vienoti kā sistēmai – funkciju nepienācīga pildīšana no viena varas atzara puses var būt iemesls cita varas atzara nespējai veikt savas funkcijas. Satversmes tiesa 1999. gada 1. oktobra spriedumā ir uzsvērusi, ka, skatot varas dalīšanas principu, tas nebūtu jāsaprot tikai un vienīgi kā formāls varas dalījums trīs atzaros, bet šī principa primārais uzdevums ir novērst varas koncentrēšanos vienas institūcijas vai amatpersonas ietvaros, proti, decentralizēt varu.⁷² Latvijā paralēli valdībai un parlamentam darbojas arī pašvaldības, nodrošinot pārvaldi reģionālā līmenī un tādā veidā decentralizējot valsts pārvaldes varu. Viens no svarīgiem varas dalīšanas principa elementiem ir kontroles un pretsvara sistēma, kas ir pamatā attiecībām starp tiesu varu, izpildvaru un likumdevēja varu un novērš varas

---

⁶⁵ Dišlers K. 2004, 92.-96. lpp.

⁶⁶ Branta A. Ultra vires principa izpratne un tā piemērošana Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedumos. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/runas-un-raksti/ultra-vires-principa-izpratne-un-ta-piemerosana-latvijas-republikas-satversmes-tiesas-spriedumos/> [aplūkots: 26.10.2020.].

⁶⁷ Dišlers K. 2017, 256. lpp.

⁶⁸ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 01.10.1999. spriedums lietā Nr.03-05(99), 1.p. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/03-0599_Spriedums.pdf [aplūkots 18.10.2020.]

⁶⁹ Latvijas Republikas likums “Par tiesu varu”. Pieņemts 15.12.1992. [29.09.2020.].

⁷⁰ Branta A. Ultra vires principa izpratne un tā piemērošana Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedumos. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/runas-un-raksti/ultra-vires-principa-izpratne-un-ta-piemerosana-latvijas-republikas-satversmes-tiesas-spriedumos/> [aplūkots: 26.10.2020.].

⁷¹ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 25.11.2010. spriedums lietā Nr.2010-06-01, 16.3.p. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2010-06-01_Spriedums.pdf#search= [aplūkots 18.10.2020.]

⁷² Latvijas Republikas Satversmes tiesas 01.10.1999. spriedums lietā Nr.03-05(99), 1.p. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/03-0599_Spriedums.pdf [aplūkots 18.10.2020.]

ļauņprātīgu izmantošanu.⁷³ Autors piekrīt minētajiem viedokļiem, jo nevienas demokrātiskas tiesiskas valsts gadījumā nav iespējams noteikt stingras robežas ne apskatot dažādu tautsaimniecības nozaru darbību valsts ietvaros, ne arī runājot par varas sadalījumu. Tāpat, lai nodrošinātu, ka visi valsts varas atzari funkcionē, svarīgi ir saglabāt savstarpēju balansu starp tiem. Viens no demokrātiskas un tiesiskas valsts pamatiem un svarīgākajām aspektiem ir dažādos normatīvajos aktos ietverto pamattiesību ievērošana.

1.3.Pamattiesību ievērošana

Visefektīvākais veids, kā nodrošināt un garantēt pamattiesību ievērošanu ir demokrātiskas tiesiskas valsts pārvaldes forma. Jēdziens *cilvēktiesības* apzīmē tiesības, kas katrai personai pienākas jau ar dzimšanas brīdi, bet jēdziens *pamattiesības* apzīmē tās tiesības, kuras tiek garantētas ar valsts konstitūcijas starpniecību valsts pilsoņiem, nevis katrai personai.⁷⁴ Pamatizpratne par personām piemītošajām cilvēktiesībām ir pastāvējusi jau sākot no Senās Grieķijas un Romas laikiem, kad daudzi tā laika filozofi un domātāji, apzinot demokrātijas pamatprincipus, pievērsās to izpētei. Antīkajā pasaulē, vērtējot šī laika izpratni, ar cilvēktiesībām vairāk tika saprastas vispārējās tiesības, kas pienācās cilvēkiem, lai nodrošinātu to eksistenci. Mūsdienās pastāvošās cilvēktiesības ir evolucionējušas, aptverot arvien plašāku dzīves jomu loku.⁷⁵ Cilvēktiesības piemīt ikvienam cilvēkam kopš dzimšanas un tās nosaka, ka pret nevienu cilvēku nedrīkst izturēties cietsirdīgi, to pazemot vai jebkādā citā veidā aizskart šī cilvēka tiesības un tam piešķirtās brīvības.⁷⁶ Ja tas netiek ievērots, veidojas cilvēktiesību pārkāpums, kas demokrātiskā sabiedrībā gadījumos, kad ir noticis to būtisks aizskārums, ir pamats lietas tālākai skatīšanai tiesā. Cilvēktiesības paralēli nacionāla līmeņa juridiskajiem dokumentiem (primāri konstitūcijas formā) ir ietvertas arī vairākos starptautiska līmeņa juridiskos dokumentos, uzsverot to nozīmi un uzliekot valstīm juridisku pienākumu nodrošināt cilvēktiesību ievērošanu, jo tikai, pozitīvējot tiesības, tās var praktiski pielietot.⁷⁷ Sākotnēji cilvēktiesības vairāk funkcionēja kā kārtu

---

⁷³ Eglītis V. 2006, 194. lpp.

⁷⁴ Vildbergs H. J. 2004, 210. lpp.

⁷⁵ Pleps J., Pastars E., Plakane I. 2004, 653.-654. lpp.

⁷⁶ Oxford Learner's Dictionaries: Human Right. Pieejams:

https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/american_english/human-right [aplūkots: 29.09.2020.].

⁷⁷ Vildbergs H. J. 2004, 210. lpp.

brīvības tiesības⁷⁸, kas pienācās noteiktai sabiedrības grupai, piemēram, muižniecībai. Par pirmo dokumentu, kurā rakstiski ir apkopotas cilvēktiesības, var uzskatīt *Magna Carta Libertatum*, kas tika pieņemts 1215. gadā un kurā tika ietvertas brīvo cilvēku jeb brīvzemnieku tiesības.⁷⁹ Par sevišķi svarīgu juridisku dokumentu ir uzskatāma Cilvēka un pilsoņu tiesību deklarācija, kuru 1789. gadā pieņēma Francijas Nacionālā sapulce, sākoties Franču revolūcijai.⁸⁰ Šīs deklarācijas saturā var saskatīt modernajiem cilvēktiesību aizsardzības dokumentiem raksturīgo ideju par to, ka cilvēktiesības ir attiecināmas uz visu sabiedrību, ne tikai uz atsevišķām tās grupām.⁸¹ Kaut gan sākotnēji Franču revolūcijas ietekmē cilvēktiesības vairāk tika asociētas ar tautas suverenitātes ideju, līdz ar to primāri institucionalizētas tika pilsoņiem garantētās tiesības.⁸² Tomēr, neskatoties uz to, Franču revolūcijas laikā tika izstrādātas vairākas cilvēktiesību deklarācijas un projekti konstitūcijām, no kuriem nozīmīgākais bija Cilvēka un pilsoņu tiesību deklarācija (*Declaration of Human and Civic Rights of 26 August 1789*). Deklarācijas pamatu veidoja tiesības uz vienlīdzību, brīvību, īpašumu un drošību.⁸³ Tās ietekmē aizsākās liberālisms politiskajās un saimnieciskajās attiecībās.⁸⁴ Kā svarīgs pamattiesību aizsardzības dokuments ir jāmin ANO Vispārējā Cilvēktiesību Deklarācija⁸⁵, savukārt 21. gs. izpratnē svarīga ir ES Pamattiesību harta.⁸⁶ ES Pamattiesību harta ietver regulējumu attiecībā uz diskriminācijas aizliegumu, pamatojoties uz vecumu, invaliditāti un seksuālo orientāciju, kā arī datu aizsardzības jautājumus.⁸⁷

Līguma par Eiropas Savienību 2. pantā ir minēts, ka ES pamatojas uz tādām tiesībām kā “cilvēka cieņu, brīvību, demokrātiju, vienlīdzību, tiesiskumu.”⁸⁸ Minētās tiesības līdzīgā formā ir ietvertas arī Satversmē, tās preambulā nosakot, ka: “Latvija kā demokrātiska, tiesiska, sociāli atbildīga un nacionāla valsts balstās uz cilvēka cieņu un brīvību, atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības un ciena mazākumtautības.”⁸⁹ Preambulas teksts vēlreiz akcentē demokrātiskas valsts ideju. Autors uzskata, ka minētie izvilkumi no juridiskajiem dokumentiem parāda, ka

---

⁷⁸ Pleps J., Pastars E., Plakane I. 2004, 654. lpp.

⁷⁹ Turpat. 654.-655 lpp.

⁸⁰ Turpat. 659. lpp.

⁸¹ Turpat. 657. lpp.

⁸² Kēnigs M. 2010, 35. lpp.

⁸³ Turpat. 29. lpp.

⁸⁴ Švābe A. Latviešu zemnieku brīvlaišanas politiskās un tiesiskās idejas. Rīga: Latv. vēstures skolotāju b-ba, 1938, 7. lpp.

⁸⁵ ANO Vispārējā cilvēktiesību deklarācija. Pieņemts 10.12.1948. [20.10.2020.]

⁸⁶ Eiropas Savienības Pamattiesību harta. Pieņemts 07.12.200. [22.10.2020.]

⁸⁷ Eiropas Parlaments: Pamattiesību aizsardzība Eiropas Savienībā. Pieejams: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/lv/sheet/146/pamattiesibu-aizsardziba-eiropas-savieniba> [aplūkots 18.11.2020.]

⁸⁸ Līgums par Eiropas Savienību. Parakstīts Māstrihtā 07.02.1992. [28.10.2020.]

⁸⁹ Latvijas Republikas Satversme: LV likums. Pieņemts 15.02.1922. [01.10.2020.]

cilvēktiesību pamatbūtība ir palikusi gandrīz nemainīga sākot ar 18. gs., kad norisinājās Franču revolūcija un tika “ielikti pamati” tām cilvēktiesībām, kuras sabiedrība bauda šobrīd, tomēr ideja par vienlīdzību pamazām tika attiecināta uz arvien lielāku sabiedrības daļu, nevis tikai uz atsevišķām tās grupām. Mūsdienās ES, kura primāri ir ekonomiska savienība ar vienotu iekšējo tirgu, pamatā ir cilvēktiesību aizsardzība un vienlīdzības ideja. Modernās cilvēktiesības tiek ietvertas demokrātisko un tiesisko valstu konstitūcijās pamattiesību kataloga formā, garantējot valsts pilsoņu pamattiesību ievērošanu.⁹⁰ Satversmes 8. nodaļas “Cilvēka pamattiesības” 91. pantā ir ietvertas tādas tiesības kā vienlīdzība likuma priekšā, bet, piemēram, 92. pantā tiesības aizstāvēt likumīgās intereses tiesā.⁹¹ Skatot Satversmes 8. nodaļu, var redzēt, ka cilvēktiesības aptver gandrīz ikvienu dzīves jomu, jo, sabiedrībai attīstoties, pieaug tolerance pret dažādām tās grupām, kuras sākotnēji netika aizsargātas. Cilvēktiesību ievērošana ir viens no demokrātiskas valsts pamatelementiem un tās ir uzskatāmas par vienu no faktoriem, kas ierobežo varas patvaļu valstī, aizliedzot nepamatoti iejaukties indivīdu privātajā dzīvē.⁹²

1.4.Pamattiesību ievērošanas un varas dalīšanas funkciju nodošana tiesai

Mūsdienās, pieaugot pamattiesību aizsardzības nozīmei, to aizstāvība ir kļuvusi par ļoti svarīgu elementu demokrātisku valstu tiesu darbā. Varas dalīšanas principa mērķis ir nodrošināt līdzsvaru un mērenību starp visiem varas atzariem un tiesas ir sevišķi nozīmīgas, lai tiktu panākts šis līdzsvars.⁹³

Tiesas veic normatīvajos aktos ietvertu cilvēktiesību praktisko piemērošanu un arī normu tulkošanu. Viena no šādām tiesām, kas minēto funkciju veic Eiropas līmenī, ir Eiropas Cilvēktiesību tiesa (turpmāk – ECT), kuras pienākumos ietilpst valstu vai personu iesniegumu izskatīšana gadījumos, ja valsts ir rīkojusies pretēji Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību konvencijā ietvertajām normām, un kompensācijas piešķiršana, ja tiek atzīts, ka ir noticis pamattiesību pārkāpums.⁹⁴ Par sava veida ierobežojumu ECT darbībai var uzskatīt nosacījumu, kas

---

⁹⁰ Pleps J., Pastars E., Plakane I. 2004, 662. lpp.

⁹¹ Latvijas Republikas Satversme: LV likums. Pieņemts 15.02.1922. [01.10.2020.]

⁹² Kēnigs M. 2010, 35. lpp.

⁹³ Satversmes tiesas 01.10.1999. spriedums lietā Nr.03-05(99), 1.p. Pieejams: https://www.satv.tiesas.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/03-0599_Spriedums.pdf [aplūkots 18.10.2020.]

⁹⁴ Latvijas Republikas Tiesībsargs: Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Pieejams: <http://www.tiesibsargs.lv/lv/pages/pardums/sadarbiba/eiropas-cilvektiesibu-tiesa> [aplūkots 28.09.2020.]

liedz tiesai uzsākt lietas izskatīšanu pēc savas iniciatīvas.⁹⁵ ECT ir pieņēmusi vairākus spriedumus, kuros ir vērtēti ECK iespējamie pārkāpumi. Piemēram, lietā “Kirjaņenko pret Latviju” (Iesniegums Nr.39701/11) tika atzīts, ka ir noticis ECK 6.panta 1. punkta pārkāpums sakarā ar to, ka tiesvedības ilgums neatbilst prasībai par izskatīšanu saprātīgā termiņā.⁹⁶ Līdztekus tiesām darbojas arī dažādas starptautiskas organizācijas, kas kontrolē cilvēktiesību ievērošanu, kā, piemēram, ANO, tomēr tas nemazina tiesu, it sevišķi nacionālo, nozīmi cilvēktiesību aizsardzības nodrošināšanā.

Nacionālā līmenī pamattiesību aizsardzībā svarīgākā loma ir konstitucionālajām tiesām, kas ir vienīgās tiesas, kuru kompetencē ietilpst tiesības atcelt (atzīt par spēkā neesošiem) antikonstitucionālus likumus – šo funkciju sauc par konstitucionālo kontroli.⁹⁷ Latvijā konstitucionālās tiesas funkcijas veic Satversmes tiesa (turpmāk – ST), kas saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 1. panta 1. daļu ir “neatkarīga tiesu varas institūcija”.⁹⁸ Nolēmumam, ko pieņem Satversmes tiesa, ir *erga omnes* – vispāršaistošs spēks.⁹⁹ Saeima izveidoja ST ar mērķi izstrādāt mehānismu, lai tiktu aizsargāta Satversmes normu prioritāte, proti, Satversmes normas hierarhiski tiek ierindotas augstāk nekā likumi u.c. normatīvie akti.¹⁰⁰ ST pilnvaras izskatīt dažādu normatīvo aktu atbilstību Satversmei un augstāka spēka tiesību normām ir ļoti plašas – saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. pantu ST galvenokārt izskata lietas par dažādu likumu, starptautisku līgumu atbilstību konstitūcijai, kā arī vērtē, vai normatīvais akts atbilst augstāka juridiska spēka tiesību normām.¹⁰¹ Tādā veidā ST garantē tiesību sistēmu, kas efektīvi spēj likvidēt tiesību regulējumu, kas neatbilst Satversmei vai arī citām augstāka juridiskā spēka tiesību normām.¹⁰² Var secināt, ka ST pilnvaras atcelt dažādus Satversmei pretējus likumus vai normatīvos aktus ir samērā plašas, kas nozīmē, ka pastarpināti arī sabiedrības locekļiem ir dotas plašas iespējas aizstāvēt savas tiesības un intereses gadījumos, ja izpildvara, likumdevēja vara vai tām piederīga institūcija pieņem antikonstitucionālus normatīvos aktus. Autors uzskata, ka ST kā konstitucionālajai tiesai ir sevišķi

---

⁹⁵ International Justice Resource Center: European Court of Human Rights. Pieejams: <https://ijrcenter.org/european-court-of-human-rights/> [aplūkots 29.09.2020.]

⁹⁶ ECT 19.07.2018. spriedums lietā Kirjaņenko pret Latviju (Iesnieguma Nr.39701/11).

⁹⁷ Rodiņa A. Konstitucionālās sūdzības teorija un prakse Latvijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2009, 16. lpp.

⁹⁸ Satversmes tiesas likums: LV likums. Pieņemts 05.06.1996. [22.09.2020.]

⁹⁹ Latvijas Republikas Satversmes tiesa: Pārskats par Satversmes tiesas darbu 2013. gadā. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/blog/2014/02/10/parskats-par-satversmes-tiesas-darbu-2013-gada/> [aplūkots 28.09.2020.]

¹⁰⁰ Satversmes tiesas 07.04.2009. spriedums lietā Nr.2008-35-01, 10.4 p. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2008-35-01_Spriedums.pdf#search= [aplūkots 18.10.2020.]

¹⁰¹ Satversmes tiesas likums: LV likums. Pieņemts 05.06.1996. [22.09.2020.]

¹⁰² Satversmes tiesas 07.04.2009. spriedums lietā Nr.2008-35-01, 11.2.p. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2008-35-01_Spriedums.pdf#search= [aplūkots 18.10.2020.]

svarīga loma Satversmē ietverto ideju aizsardzībā, kas ir raksturīgas tiesiskām un demokrātiskām valstīm.

1.5. Tiesas nozīme kontroles nodrošināšanā pār tiesiskumu valstī

Likuma “Par tiesu varu” 1. pants satur norādi par varas dalīšanas principu Latvijā, nosakot, ka “līdzās likumdošanas un izpildu varai pastāv neatkarīga tiesu vara.”¹⁰³ Minētie trīs varas atzari veido institucionālu sistēmu, kas nodrošina ikvienas personas tiesību aizstāvību un aizsardzību no nepamatotiem tiesību aizskārumiem.¹⁰⁴ Tiesu primārā funkcija ir spriest tiesu, savukārt izpildvaras funkcijās ietilpst tiesas priekšrakstu īstenošanas un sodīšanas funkcija. Līdz ar to izpildvara īsteno policejisko funkciju, bet tiesa garantē taisnīguma nodrošināšanu.¹⁰⁵ Var secināt, ka kontrole, ko tiesas nodrošina pār izpildvaru un likumdevēja varu, sekmē varas decentralizāciju, vienmērīgi un proporcionāli sadalot starp tiem.

Likuma “Par tiesu varu” 1. panta 3. daļa nosaka, ka LR ir rajonu (pilsētu) tiesas, apgabaltiesas, Augstākā tiesa un Satversmes tiesa.¹⁰⁶ Minētās tiesas Latvijā tiek grupētas hierarhiski, sarindojot tās pēc instancēm, kas nosaka, ka zemākas instances tiesas spriedumu var skatīt tikai augstākas tiesas instance.¹⁰⁷ Latvijā ir sekojošas tiesu instances – pirmā instance, apelācijas instance un kasācijas instance.¹⁰⁸ Sasaite starp minētajām tiesu instancēm tiek nodrošināta ar to, ka augstākas instance tiesa izskata pārsūdzētos zemākas instances nolēmumus.¹⁰⁹ Tiesu kompetencē ietilpst pilnvaras veikt kontroli pār likumdevēja un izpildu varu. Vispārējās jurisdikcijas tiesas izskata civiltiesiskus strīdus, krimināllietas, kā arī administratīvās lietas, tomēr minēto tiesu kompetencē neietilpst pilnvaras atzīt par spēkā neesošiem normatīvos aktus.¹¹⁰

Izpildvaras, likumdevēja varas un pie tām piederīgajām iestādēm savā darbībā svarīgi ir ievērot labas pārvaldības principu, kas ietver gan šo iestāžu leģitimitāti, gan sabiedrības uzticību

---

¹⁰³ Latvijas Republikas likums “Par tiesu varu”. Pieņemts 15.12.1992. [29.09.2020.].

¹⁰⁴ Tiesu varas neatkarības un efektivitātes palielināšanas un nostiprināšanas rezerves. Jurista Vārds, 2010, nr.10, 8. lpp.

¹⁰⁵ Pleps J., Pastars E., Plakane I. 2004, 541.-542. lpp.

¹⁰⁶ Latvijas Republikas likums “Par tiesu varu”. Pieņemts 15.12.1992. [29.09.2020.].

¹⁰⁷ Latvijas tiesas: Tiesu sistēma. Pieejams: <https://tiesas.lv/tiesu-sistema> [aplūkots 28.09.2020.]

¹⁰⁸ LV portāls: Kā darbojas tiesu sistēma Latvijā? Pieejams: <https://lvportals.lv/tiesas/290457-ka-darbojas-tiesu-sistema-latvija-2017> [aplūkots 18.10.2020.]

¹⁰⁹ Litvins G. Tiesu sistēma Latvijā. Pieejams: <https://enciklopedija.lv/skirklis/22156-tiesu-sist%C4%93ma-Latvij%C4%81> [aplūkots 26.10.2020.]

¹¹⁰ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 09.07.1999. spriedums lietā Nr.04–03(99), 1.p. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/04-0399_Spriedums.pdf [aplūkots 18.10.2020.]

un cieņu pret tām. Labas pārvaldības principa pārkāpums, ko veic amatpersona, ir pamats kādas no atbildības veidiem piemērošanai.¹¹¹ Tiesu kompetencē ietilpst vairāku valstiski svarīgu institūciju uzraudzība un kontrole kā, piemēram, Satversmes aizsardzības biroja. Šajā gadījumā tiesas kontrole izpaužas kā uzraudzība pār sevišķā veidā veicamajiem operatīvajiem pasākumiem, kuru veikšanai nepieciešamā atļauja saskaņā ar Satversmes aizsardzības biroja 3.¹ pantu: “jāsaņem Augstākās tiesas priekšsēdētāja vai viņa īpaši pilnvarota Augstākās tiesas tiesneša akcepts”.¹¹²

1.6. Tiesnešu neatkarība un priekšnoteikumi atbildības piemērošanai

Tiesu darbību regulē divi savā starpā cieši saistīti jēdzieni ar vienotu mērķi, tomēr pēc to ārējās formas atšķirīgi jēdzieni – tiesnešiem individuāli piemērojamā atbildība un to neatkarība, kas ir jāgarantē tiesnešiem, lai tie būtu spējīgi spriest taisnīgu tiesu. Tiesnesis, pirmkārt, ir persona, kura atbild par iztiesāšanas procesu tiesā, izvērtējot tās vainu, vai arī pieņem lēmumus dažādos juridiskos jautājumos, kas nav saistīti ar vainas konstatēšanu, bet gan ar kāda jautājuma taisnīgu noregulēšanu.¹¹³ Otrkārt, tiesnesis ir tiesu sistēmai piederīga persona, uz kuru attiecas gan visas privilēģijas, ko piešķir konkrētais amats, gan atbildība par veiktajām darbībām un pārkāpumiem. Demokrātiskā tiesiskā valstī tiesām ir jābūt veidotām un tām jādarbojas tā, lai radītu uzticību tiesu sistēmai un katrai tiesvedības procesā iesaistītajai personai.¹¹⁴ Uzticības pamatā ir pienākums pildīt dotos solījumus, kas vairumā gadījumu nozīme savu personisko interešu apspiešanu.¹¹⁵

Tiesas spriešana civillietās, krimināllietās un administratīvajās lietās ir galvenā tiesas funkcija, kuras īstenošanu nedrīkst kavēt nekādi ierobežojumi. Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6. panta 1. daļa ikvienam cilvēkam garantē neatņemamas tiesības, nosakot, ka ikvienai personai ir tiesības: “uz taisnīgu un atklātu lietas savlaicīgu izskatīšanu neatkarīgā un objektīvā likumā noteiktā tiesā”.¹¹⁶ No minētā normatīvā akta izvilkuma izriet

---

¹¹¹ Latvijas Republikas Tiesībsargs: Laba pārvaldība. Pieejams:

<https://www.tiesibsargs.lv/lv/pages/cilvektiesibas/laba-parvaldiba> [aplūkots 28.09.2020.]

¹¹² Satversmes aizsardzības biroja likums: LV likums. Pieņemts 05.05.1994. [02.10.2020.].

¹¹³ Cambridge Dictionary: Judge. Pieejams: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/judge> [aplūkots: 25.10.2020.]

¹¹⁴ Tiesnešu ētikas komisijas skaidrojums “Par tiesneša atstatīšanos, ja lietā viena no pusēm ir akciju sabiedrība, kuras akcijas tiesnesis ir iegādājies”, Rīga, 2008.gada 1. augusts. [skatīts: 27.10.2020.] Pieejams: <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-etikas-komisijas-sedes>

¹¹⁵ Ponomarjovs A. Grāmatvežu un revidentu profesionālā ētika. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, c2008. 29. lpp.

¹¹⁶ *Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija*. Parakstīta Romā 04.11.1950. [21.10.2020.]

vairāki, nozīmīgi tiesu sistēmas principi: taisnīgums, neatkarība, objektivitāte, kas tiek attiecināti uz visām tiesām. Objektivitātes pamatā ir tiesneša pienākums izvairīties no jebkāda veida aizspriedumiem vai interešu konflikta riskiem, lai katru jautājumu tiesnesis spētu izlemt “brīvi”, proti, pieņemto lēmumu nebalstot uz šiem aizspriedumiem vai ietekmi, kuras pamatā ir citu personu viedoklis.¹¹⁷ Līdz ar to var secināt, ka ikvienam tiesnesim, pildot darba pienākumus, savas darbības ir jāvērtē minēto principu ietvaros un jāveic korekcijas tajos gadījumos, ja šīs darbības ir pretrunā minētajiem principiem.

Tiesu neatkarība ir viens no vairākiem tiesu un tiesnešu darbību regulējošiem principiem, kura pamatā ir varas dalīšanas princips.¹¹⁸ Jebkuru vērā ņemamu atkāpi jau var uztvert kā neatkarības apdraudējumu. Neatkarības princips, kas ir uzskatāms par konstitucionālo principu, tiek minēts daudzu valstu konstitūciju preambulās, tādā veidā uzsverot tā nozīmi varas dalīšanas un tiesiskas valsts kontekstā.¹¹⁹ ANO Tiesu varas neatkarības pamatprincipu 1. punkts nosaka, ka tiesu varas neatkarības nodrošināšana ir valsts kompetencē un tā tiek nodrošināta ar Konstitūcijas un likumu starpniecību.¹²⁰ Neatkarības princips ir ietverts likuma “Par tiesu varu” 10. pantā, kas nosaka, ka tiesneši ir: “neatkarīgi un pakļauti tikai likumam”. Tas nozīmē, ka likums, kuru pieņem parlaments, ir vadlīnija, uz kuru balstoties, tiesas veic savas funkcijas un darbojas neatkarīgi no pārējiem varas atzariem.

Svarīga ir ne tikai tiesu kā valsts varas atzara neatkarība kopumā (institucionālā neatkarība), bet arī katra atsevišķa tiesneša personiskā neatkarība.¹²¹ Minētos nesakarības aspektus garantē Satversmes 83. pants, kas nosaka, ka “tiesneši ir neatkarīgi un vienīgi likumam padoti.”¹²² No Satversmes 83. panta izriet divi principi – institucionālās neatkarības princips un objektivitātes princips.¹²³ Likuma “Par tiesu varu” 11. panta 1. daļa nosaka, ka: “valsts iestādēm, sabiedriskajām un politiskajām organizācijām, citām juridiskajām un fiziskajām personām ir pienākums respektēt un ievērot tiesu neatkarību un tiesnešu neaizskaramību.” Savukārt saskaņā ar tā paša panta 3. daļu

---

¹¹⁷ Ponomarjovs A. Grāmatvežu un revidentu profesionālā ētika. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, c2008. 41. lpp.

¹¹⁸ Meikališa Ā. Tiesu vara. Pieejams: <https://enciklopedija.lv/skirklis/2904-tiesu-vara> [aplūkots 26.10.2020.]

¹¹⁹ Balodis R. Latvijas Republikas Satversmes ievads. Grām.: Latvijas Republikas Satversmes komentāri : ievads ; I nodaļa : vispārējie noteikumi. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014, 104.lpp

¹²⁰ Apvienoto Nāciju Tiesu varas neatkarības pamatprincipi. Pieņemts 13.12.1985. [22.10.2020.]

¹²¹ Jautrīte B. Latvijas Republikas Satversmes ievads. Grām.: Latvijas Republikas Satversmes komentāri : VI nodaļa : tiesa. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014, 51. lpp.

¹²² Latvijas Republikas Satversme: LV likums. Pieņemts 15.02.1922. [01.10.2020.]

¹²³ Jautrīte B. 2014, 51. lpp.

attiecībā uz izskatāmo lietu “nevienam nav tiesību pieprasīt no tiesneša atskaiti vai paskaidrojumus.”¹²⁴ No minētajiem pantiem izriet neatkarība tiesas spriešanas procesā.¹²⁵

Tiesu un tiesnešu neatkarība tiek garantēta tik ilgi, kamēr tiesu nolēmumu pamatā ir godīguma princips un tie netiek pieņemti politiskas ietekmes rezultātā.¹²⁶ Tiesas neatkarība nenoliedzami ir pamats taisnīgas tiesas spriešanas nodrošināšanai. Piemēram, Igaunijas Tiesu likuma (*Kohtute seadus*) 1. nodaļas 3. punkts uzskaita šādus neatkarības garantus:

- tiesnešus ieceļ uz mūžu;
- tiesnešus no amata var atbrīvot tikai ar tiesas spriedumu;
- kriminālās apsūdzības pret pirmās instances tiesnešiem un apelācijas instances tiesnešiem viņu pilnvaru termiņa laikā var celt tikai pēc Augstākās tiesas ierosinājuma, saņemot prezidenta piekrišanu u.c.¹²⁷

Tiesu neatkarība ir uzsvērtā arī ES Pamattiesību hartas 47. pantā, kas nosaka, ka “ikvienai personai ir tiesības uz taisnīgu, atklātu un laikus veiktu lietas izskatīšanu neatkarīgā un objektīvā, tiesību aktos noteiktā tiesā”.¹²⁸ Tiesu neatkarību nosacīti veido vairākas grupas, kas regulē tiesnešu iecelšanu amatā un atcelšanu no tā un finansiālo neatkarību. Ieņemot amatu, tiesnešiem tiek piešķirta imunitāte, kas ir vērtējama kā atkāpe no principa, kas visas personas likuma priekšā ir vienlīdzīgas, tomēr tas ir nepieciešams, lai novērstu izpildvaras nepamatotu iejaušanos tiesnešu darbā.¹²⁹ Tiesu budžets, no kura tiek maksāts atalgojums tiesnešiem, ir viens no tiesnešu neatkarības pamatelementiem.¹³⁰ Satversmes tiesas ieskatā, kā tas ir norādīts 2010. gada 25. novembra spriedumā, finansiālā neatkarība nozīmē, ka “valstij jānodrošina konstitucionālās institūcijas ar finanšu līdzekļiem tādā apmērā, kas garantē šo institūciju pilnvērtīgu darbību”.¹³¹

---

¹²⁴ Latvijas Republikas likums “Par tiesu varu”. Pieņemts 15.12.1992. [29.09.2020.].

¹²⁵ Tiesu varas neatkarības un efektivitātes palielināšanas un nostiprināšanas rezerves. Jurista Vārds, 2010, nr.10, 9. lpp.

¹²⁶ Pleps J., Pastars E., Plakane I. 2004, 556. lpp.

¹²⁷ Estonian Courts Act [Igaunijas Tiesu likums]. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/514022014001/consolide> [aplūkots 27.10.2020.]

¹²⁸ Eiropas Savienības Pamattiesību harta. Pieņemts 07.12.200. [26.10.2020.]

¹²⁹ Pleps J., Pastars E., Plakane I. 2004, 557. lpp.

¹³⁰ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 25.11.2010. spriedums lietā Nr.2010-06-01, 10.p. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2010-06-01_Spriedums.pdf#search= [aplūkots 18.10.2020.]

¹³¹ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 25.11.2010. spriedums lietā Nr.2010-06-01, 15.1.p. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2010-06-01_Spriedums.pdf#search= [aplūkots 18.10.2020.]

Uzdevums nodrošināt šo institūciju neatkarību ir gan likumdevējam, gan izpildvarai.¹³² Pilnvērtīga darbība nozīmē iespējas veikt visas tiesas pamatfunkcijas, nodrošinot pamatfunkciju – tiesas spriešanu.

Liela nozīme uzticības veicināšanai tiesu sistēmai ir tiesnešu uzvedībai pildot darba pienākumus un ārpus to veikšanas. Tiesu sistēmai piederīgie tiesneši amatu ieņem Satversmē un likumā “Par tiesu varu” noteiktajā kārtībā. Likuma “Par tiesu varu” 1. panta 2. daļa nosaka, ka “Tiesnesis ir neatkarīgs un pakļauts tikai likumam.”¹³³ Savukārt, parlaments, kurš ir pilda leģislatīvo funkciju, pieņem likumus.¹³⁴ Bieži vien demokrātiskās sabiedrībās, kurās pastāv varas dalīšana un neatkarīga tiesu vara, rodas gadījumi, kuros pārējie varas atzari cenšas apzināti vai atsevišķos gadījumos arī neapzināti, iejaukties tiesu darbā. Kā piemēru tiesnešu neatkarības principa pārkāpumam ES līmenī var minēt 2017. gadā Polijā iniciētās izmaiņas tiesnešu disciplinārās atbildības piemērošanā, kas tieslietu ministram un ģenerālprokuroram deva plašākas pilnvaras ietekmēt tiesnešu disciplināro pārkāpumu izskatīšanu.¹³⁵ Tiesībām piemērot atbildību par disciplināriem pārkāpumiem ir ļoti liela nozīme tiesnešu ietekmēšanai, ja šādas tiesības piešķir citu valsts varas atzaru pārstāvjiem. Tas parāda, ka starp ieceri pilnveidot tiesnešiem piemērojamās atbildības sistēmu no vienas puses un to neatkarību no otras puses ir ļoti šaura robeža, kuru pārkāpjot, tiek apdraudēts gan tiesu darbs, gan katra cilvēka tiesības uz neatkarīgu tiesu.

Autora ieskatā, ja pār tiesnešiem netiktu piemērota atbildība, būtu jārunā par absolūtas varas piešķiršanu tiesai, kas ir pretrunā varas dalīšanas principam, kura uzdevums ir nodrošināt varas vienmērīgu sadali. Var secināt, ka piemērojot atbildību, galvenais uzdevums ir vērtēt un novērst to, vai tiesneši nepārkāpj tiem piešķirtās pilnvaras un kompetenci vai jebkādā citā veidā neizmanto savas pilnvaras pretēji sabiedrības un valsts interesēm kopumā. Ņemot vērā, ka varas dalīšanas princips neatļauj nodrošināt kontroli pār tiesu varu tās tradicionālajā izpratnē kā, piemēram, iestādes kontrole pār padotības iestādi, tiesnešiem var piemērot atbildību ar vairākiem izņēmumiem. Atbildība tiesnešiem tiek piemērota nevis kā kopumam, bet gan individuāli katram tiesnesim. Autors uzskata, ka disciplinārajai atbildībai tāpat kā pārējiem atbildības veidiem, neņemot vērā atsevišķus izņēmumus, ir individuāls raksturs, jo pārkāpumus parasti veici konkrēts

---

¹³² Latvijas Republikas Satversmes tiesas 25.11.2010. spriedums lietā Nr.2010-06-01, 15.1.p. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2010-06-01_Spriedums.pdf#search= [aplūkots 18.10.2020.]

¹³³ Latvijas Republikas likums “Par tiesu varu”. Pieņemts 15.12.1992. [29.09.2020.].

¹³⁴ Dišlers K. 2017, 50. lpp.

¹³⁵ Wąsowska K. The Disciplinary System of Judges Under the Control of the Minister of Justice. Pieejams: <https://ruleoflaw.pl/the-disciplinary-system-of-judges-under-the-control-of-the-minister-of-justice/> [aplūkots: 04.11.2020.].

tiesnesis, spriežot tiesu vai veicot ar tiesneša amatu nesavienojamas darbības ārpus tiešo pienākumu pildīšanas. Pārkāpumi gandrīz nekad netiek veikti grupā, kas sastāv no vairākiem tiesnešiem, tomēr katra atsevišķa pārkāpuma sekas ietekmē visu tiesu sistēmu kopumā.

Attiecībā uz tiesnešu neatbildību par pieņemtajiem spriedumiem jāmin tas, ka kasācijas instances tiesas (LR Augstākā tiesa) funkcijās neietilpst atkārtota lietas faktisko apstākļu analīze vai zemākās instances tiesas sprieduma pareizības vērtēšana, bet gan sprieduma atbilstības likumam vērtēšana.¹³⁶ Svarīgi tiesnešiem piemērojamās atbildības elementi ir uzraudzība, sankciju piemērošana un ētikas standartu veicināšana.¹³⁷ Atsevišķās Eiropas valstīs tiesnešiem par to pieņemtajiem spriedumiem var piemērot civiltiesisko atbildību kā, piemēram, Lietuvas Republikā, kur zaudējumus atlīdzina valsts, bet pēc tam atgūst tos no pārkāpumu izdarījušā tiesneša. Pārkāpuma pamatā ir jābūt konstatētai rupjai nolaidībai.¹³⁸ Tiesnešiem kriminālatbildību var piemērot tikai par apzinātu noziedzīgu nodarījumu, nevis par labticīgām darbībām, piemēram, tiesas spriedumiem.¹³⁹ Apzināts noziedzīgs nodarījums saskaņā ar Krimināllikuma 9. panta 2. daļu var tikt izdarīts “ar tiešu nodomu, ja persona apzinājusies savas darbības vai bezdarbības kaitīgumu un to apzināti veikusi vai pieļāvusi vai arī apzinājusies savas darbības vai bezdarbības kaitīgumu.”¹⁴⁰ Ņemot vērā to, ka tiesnešiem par to pieņemtajiem spriedumiem nevar piemērot kriminālatbildību, īpaša nozīme ir ētiskajai atbildībai, kura nopietnāku ētisko normu pārkāpumu gadījumos var tikt transformēta disciplinārajā atbildībā.

---

¹³⁶ Krūzkopa S. Augstākā tiesa strīdu pēc būtības neskata. Pieejams: <https://lvportals.lv/tiesas/306451-augstaka-tiesa-stridu-pec-butibas-neskata-2019> [aplūkots 18.11.2020.]

¹³⁷ Kalniņš V., Kažoka I., Litvins G. Tiesnešu ētika, kvalifikācija un atbildība Latvijā: kā neapstāties pie sasniegtā? Rīga: Sabiedriskās politikas centrs Providus, 2008, 6. lpp.

¹³⁸ Kalniņš V., Kažoka I., Litvins G. 2008, 57.-58. lpp.

¹³⁹ Turpat. 59. lpp.

¹⁴⁰ Krimināllikums: LV likums. Pieņemts 17.06.1998. [28.10.2020.].

2. Tiesnešu ētiskā atbildība

2.1. Ētiskās atbildības jēdziens

Tiesnešu ētiskās atbildības būtību un piemērošanas pamatus nav iespējams izprast neaplūkojot ētikas jēdzienu un ar to saistītos jēdzienus. Vārda *ētika* līdzīgi kā demokrātijas jēdziena izcelsme arī ir meklējama grieķu vārdos. Ētika, pirmkārt, ir filozofiska mācība, disciplīna – praktiskās filozofijas daļa.¹⁴¹ Tā arī ir uzskatāma par morāles teorētisko daļu.¹⁴² Otrkārt, ētika ir labā un sliktā nošķiršana.¹⁴³ Vārds *Ethos* nozīmē cilvēka darbošanos noteiktā telpā, kura veicina cilvēka attīstību.¹⁴⁴ Jēdziens *ētisks* ir cieši saistīts ar *estētiskuma* jēdzienu, jo abi minēties jēdzieni tiek lietoti, piemēram, lai vērtētu personas rīcību gan no labā un ļaunā skatījuma, gan vērtējot skaisto un neglīto. Vērtējot abus jēdzienus no humānisma perspektīvas, skaista ir tāda personas rīcība, kas ir tikumiska, proti, tā padara personu cildenāku.¹⁴⁵ Apskatītie filozofiskie jēdzieni ir savā starpā cieši saistīti un vienlīdz svarīgi ētikas jēdziena izpratnei.

Ētikas izpētes centrālais jautājums ir morāles izzināšana.¹⁴⁶ Vārda *morāle* izcelsme ir meklējama latīņu vārdos *mos* un *mores*.¹⁴⁷ Morāle veic sabiedrības locekļu uzvedības regulēšanas funkciju, nosakot, ka katram sabiedrības locekļiem ir jāpakļaujas vispārpieņemtiem noteikumiem. Morāles galvenais uzdevums ir pildīt sabiedrības disciplinēšanas uzdevumu.¹⁴⁸ Morāle ir sabiedrības vērtību bāzes izveides pamatā.¹⁴⁹ Morāle ir vērtējama kā modernās sabiedrības iezīme, jo pirmatnējās kopienas sabiedrības gadījumā ir grūti runāt par kopīgām morāles vērtībām un to izpratni. Ņemot vērā morāles sociālo raksturu, sabiedrībai ir liela ietekme tās izveidē.¹⁵⁰ Ir izšķirama tikumiskā morāle un tā pretstats - netikumiskā morāle, kuras izteiktākais piemērs ir fašistiskā un staļiniskā morāle.¹⁵¹ Morāles kontekstā svarīgs aspekts ir morālās izvēles izdarīšana,

---

¹⁴¹ Mīlts A. Ētika: kas ir ētika. Rīga: Zvaigzne ABC, 1999, 3. lpp.

¹⁴² Mīlts A. 1999, 5.lpp.

¹⁴³ Turpat. 7.lpp.

¹⁴⁴ Ponomarjovs A. Grāmatvežu un revidentu profesionālā ētika. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, c2008, 9. lpp.

¹⁴⁵ Ado A., Afasiževs M., Andrijevskā M. Ētikas vārdnīca. Rīga: Avots, 1987, 76. lpp.

¹⁴⁶ Ado A., Afasiževs M., Andrijevskā M. 1987, 69. lpp.

¹⁴⁷ Mīlts A. 1999, 5.-6. lpp.

¹⁴⁸ Ado A., Afasiževs M., Andrijevskā M. 1987, 160. lpp.

¹⁴⁹ Mīlts A. 1999, 19. lpp.

¹⁵⁰ Mīlts A. 1999, 31. lpp.

¹⁵¹ Mīlts A. 1999, 6. lpp.

piemēram, izdarot izvēli starp labo un ļauno.¹⁵² Tāpat, lai labāk izprastu ētikas jēdzienu, ir jānoskaidro jēdziena *tikumība* būtība. Tikumība ir uzskatāma par morāles praktisko daļu.¹⁵³ *Tikumības* jēdzienu var izmantot arī, lai apzīmētu morāli, jo tiem abiem ir vienāda nozīme. *Tikumība* ir pastāvējusi pirms morāles un tā pastāv arī mūsdienās paražu formā, regulējot sabiedrības locekļu uzvedību.¹⁵⁴ Sākotnēji jēdziens *tikumība* atbilda *goda* jēdzienam.¹⁵⁵ Savukārt, jēdziens *gods* vienlaicīgi ietver gan personas attieksmi pret sevi, gan arī sabiedrības vērtējumu par attiecīgo personu.¹⁵⁶ Jēdzienu *tikums* var skaidrot kā paražas, kam ir tikumiska nozīme un kuras skaidro, kāda ir pareizā rīcība.¹⁵⁷ Problēma ar izvēles veikšanu, lai izdarītu pareizāko izvēli, ir sevišķi aktuāla juridisko profesiju, it īpaši tiesnešu, darba specifiskā. Noteiktas izvēles izdarīšana nozīmē arī atteikšanos no kaut kā.¹⁵⁸ Kā, piemēram, atzīstot personu par vainīgu kriminālprocesā, tiesnesis atsakās no personas atzīšanas par nevainīgu. Šajā situācijā tiesnešu veiktajā izvēlē var saskatīt izvēli starp labo un ļauno, kaut gan reālajā praksē daudzos gadījumos ir grūti noteikt, kādā rīcība būtu uzskatāma par labu vai sliktu. Personas spēja izdarīt izvēli liecina par šaubu neesamību.¹⁵⁹ Darba autora ieskatā bieži vien morāles tradicionālā izpratne ir grūti transformējama ikdienas praksē, tomēr personām, kas ieņem tiesneša amatu, būtu jābūt izpratnei, spējai vērtēt un atšķirt un izdarīt izvēli starp labo un ļauno. Pretrunas rodas, piemēram, arī gadījumos, ja personai par morāli nosodāmu rīcību tiek piedāvāts kāds labums vai cita veida ieguvums, kas sarežģī izvēles veikšanu. Kā piemēru var minēt korupciju valsts amatpersonu vai atsevišķos gadījumos pat tiesnešu vidū. Vērtējot minēto situāciju no morāles izpratnes skatupunkta, nevis no krimināltiesību puses, persona, kas pieņem kādu labumu, izdara arī iekšēju izvēli, vadoties no savas personīgās morāles izpratnes.¹⁶⁰ Svarīgs ētikas aspekts ir ne vien izvēle starp labo un ļauno, bet arī cilvēcības izpratne.¹⁶¹ Autors uzskata, ka šajā gadījumā var runāt par izvēli, kur no vienas puses tiesnesis var izjust līdzjūtību, kuras pamatā ir emocijas, bet no otras puses ir nepieciešams saglabāt neitrālu skatupunktu, kura pamatā ir tikai un vienīgi normatīvais regulējums. Var secināt, ka ētiskās

---

¹⁵² Mīlts A. *Ētika: kas ir ētika*. Rīga: Zvaigzne ABC, 1999, 20. lpp.

¹⁵³ Mīlts A. 1999, 5. lpp.

¹⁵⁴ Ado A., Afasiževs M., Andrijevskā M. *Ētikas vārdnīca*. Rīga: Avots, 1987, 245. lpp.

¹⁵⁵ Mīlts, A. 1999, 6. lpp.

¹⁵⁶ Latvijas Enciklopēdiskā vārdnīca: Gods. Pieejams:

<https://datubazes.lanet.lv:5257/groups/default.aspx?r=1&q=gods&id=940459&g=1> [aplūkots 20.11.2020.]

¹⁵⁷ Ado A., Afasiževs M., Andrijevskā M. 1987, 245. lpp.

¹⁵⁸ Mīlts A. 1999, 20. lpp.

¹⁵⁹ Turpat. 20. lpp.

¹⁶⁰ Turpat. 20. lpp.

¹⁶¹ Turpat. 7. lpp.

atbildības jautājums aktuāls ir ikviena tiesneša profesionālās darbības kontekstā, jo tiesnesim, kas spriež tiesu, strīds ir jāizšķir pēc taisnīguma izpratnes pat tad, ja tas ir pretrunā sabiedrības nostājamai.

Ētikas normas var būt saistošas gan nerakstītā, gan rakstītā veidā – apkopotas ētikas kodeksos. Autors uzskata, ka tiesnešiem saistošas ir gan nerakstītās, gan rakstītās ētikas normas, jo ikvienam tiesnesim būtu jābūt izpratnei un zināšanām par ētikas jautājumiem pat tad, ja šīs normas nav apkopotas ētikas kodekā. Ētikas normu pamatā ir vērtības un ētikas principi¹⁶² un šo normu uzdevums ir panākt, ka tiek ievēroti šie principi un respektētas vērtības.¹⁶³ Vairumā gadījumu, runājot par lielāko daļu profesiju, par rīcību, kas neatbilst ētikas normām, var tikt saņemts nosodījums, kas autora ieskatā nerada nekādas tiesiskas sekas, jo šāds nosodījums nesatur sankcijas. Ētikas principi un vērtības rakstiski tiek apkopoti ētikas kodeksos.¹⁶⁴ Tiesnešu darbību regulējošo kodeksu galvenais mērķis ir nodrošināt to, ka ikviens tiesnesis ciena tiesu sistēmu un juridisko sistēmu kopumā, kas, savukārt sekmē sabiedrības uzticību tiesu sistēmai.¹⁶⁵ Ētisko atbildību sīkāk var iedalīt vairākās apakšgrupās, no kurām pētījumā tiks aplūkotas nozīmīgākās.

2.2.Ētiskās atbildības pamati un veidi

Viena no šīm grupām ir *korporatīvā ētika (Corporate Ethics)*, kas tiek apzīmēta arī ar jēdzienu *biznesa ētika (Business Ethics)*. Korporatīvā ētika kā akadēmiska disciplīna sāka attīstīties sākot ar 20. gs. 70. gadiem, galvenokārt, ASV.¹⁶⁶ Lai gan cik paradoksāli tas nebūtu, savi iekšējie ētikas principi ir pat noziedzīgiem grupējumiem. Korporatīvās ētikas, kuru veido kopīgas vērtības un uzskati, ietvaros tiek vērtēta uzņēmumu darbība un rīcība, mēģinot atbildēt uz jautājumu, vai uzņēmumi darbojas atbilstoši ētiskajām vērtībām, kuras pastāv sabiedrībā.¹⁶⁷ Uzņēmumu darbības pamatā bieži vien ir vērtības, kuras nevar uzskatīt par ētiskām kā, piemēram, maksimālas peļņas gūšana, nedomājot par vides saglabāšanu vai cilvēku vajadzībām.¹⁶⁸ Sociālā atbildība

---

¹⁶² Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs. Ētika valsts amatpersonu darbībā. Rīga: KNAB, 2008, 8. lpp.

¹⁶³ Terminu un svešvārdu skaidrojošā vārdnīca: Tikums. Pieejams: <https://www.letonika.lv/groups/default.aspx?cid=61705&r=1107&lid=61705&g=1&q=pret&h=2838> [aplūkots 18.11.2020.]

¹⁶⁴ Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs. Ētika valsts amatpersonu darbībā. Rīga: KNAB, 2008, 8. lpp.

¹⁶⁵ Gray S. Ethical Standards for Judges. USA: American Judicature Society, 1999. p.1.

¹⁶⁶ Donaldson J., Fafaliou I. Business ethics, corporate social responsibility and corporate governance: a review and summary critique. European Research Studies, 2003, Vol.6, Issue (1-2), p. 92.

¹⁶⁷ Donaldson J., Fafaliou I. 2003, p.95.

¹⁶⁸ Donaldson J., Fafaliou I. 2003, p.92.

uzņēmējdarbības kontekstā nozīmē to, ka uzņēmums, kura primārais mērķis ir peļņas gūšana, var dot sabiedrībai kādu labumu pat tad, ja tas nes zaudējumus.¹⁶⁹ Ņemot vērā to, ka uzņēmumi ir daļa no ekonomiskās un sociālās sistēmas valstī, tie ir morāli atbildīgi īpašnieku, klientu un darbinieku priekšā, līdz ar to intereses, kuras ir katrai no pusēm, ir samērīgi jāsadala.¹⁷⁰ Korporatīvo ētiku raksturo pašregulācija uzņēmuma ietvaros, kas tiek panākta ievērojot pieņemtos ētikas standartus.¹⁷¹

Profesionālā ētika (*Professional Ethics*) nosacīti ietver sevī sekojošus elementus - formāls ētikas kodekss, kas tiek piemērots pie noteiktas profesijas piederīgajiem; profesijas statuss, kas attiecīgi nosaka rīcības vadlīnijas; ētikas normu piemērošana pārkāpumu (mazāk nozīmīgi pārkāpumi) gadījumos; individuāls raksturs (ētikas normu pārkāpumu gadījumos atbildība tiek piemērota konkrētām personām); nav vienotas uzraudzības – nav kopējas institūcijas, kas pārraudzītu pārkāpumu izdarīšanu un piemēroti sodu. Ētikas kodeksi, kas satur konkrētai profesijai noteiktu uzvedības noteikumu apkopojumu, lielākoties ir rakstītā veidā, tomēr atsevišķām profesijām šādi noteikumi var būt arī nerakstītā formā, tomēr tas nenozīmē, ka ētikas normu pārkāpumu gadījumā tie netiks piemēroti.¹⁷² Tiesnešu ētiskā atbildība un tās aspekti var tikt aplūkoti profesionālās ētikas ietvaros, tomēr atsevišķi kā apakšgrupa ir izdalāma arī *juridiskā ētika* (*legal ethics*), kas aplūko tikai juridiskajai profesijai piederīgo personu ētikas jautājumus un pārkāpumus. *Juridiskā ētika* specifiski apskata tiesnešu darbību regulējošos jautājumus tādēļ, ka tiesnešu darbība skar būtiskas sabiedrības intereses – tiesneša amats ir valsts amats un tas piešķir tiesības ietekmēt ikviena sabiedrības locekļa personīgās tiesības un intereses.¹⁷³ Autora ieskatā uz personu, kas ieņem tiesneša amatu, nebūtu korekti attiecināt ētiskos pamatprincipus, kas ir attiecināmi uz vidusmēra sabiedrības locekli. Ņemot vērā augstos standartus un prasības, kas ir attiecināmas uz tiesneša profesiju, ir jārunā arī par atbildības piemērošanu, kas pretstatā citiem sabiedrības locekļiem vairāk izpaustos kā nosodījums.

---

¹⁶⁹ McKay D.R., Nitsch R., Peters D.A. Corporate governance and business ethics, 2015, N.4, Vol.23, p.272.

¹⁷⁰ Goel M., Ramanathan P.E. Business Ethics and Corporate Social Responsibility – Is there a Dividing Line? *Procedia Economics and Finance*, 2014, Vol.11, p. 50.

¹⁷¹ Wood G.A Partnership Model of Corporate Ethics. *Journal of Business Ethics*, 2002, Vol.40, p. 61.

¹⁷² Abbott A. Professional Ethics. *American Journal of Sociology*, Mar., 1983, Vol.88, No. 5 (Mar., 1983), pp.857-863.

¹⁷³ Кобликов, А. С. Юридическая этика : учебник для вузов. Москва: НОРМА, 2002. с. 26.

3. Tiesnešu disciplinārā atbildība

3.1. Disciplinārās atbildības jēdziens un pamati

Jēdziens *disciplīna* apzīmē personu izturēšanos atbilstoši noteiktai kārtībai vai sistēmai – piemēram, tiesu varai piederīgas profesijas, savukārt, – *disciplinēt* – nozīmē nodrošināt pie juridiskās profesijas piederšo personu pakļaušanos šai kārtībai jeb priekšrakstiem.¹⁷⁴ Disciplīna ir noteikta kārtība, kas atbilst morāles un tiesību normām, veicinot personu pakļaušanos prasībām.¹⁷⁵ No minētajām definīcijām var secināt, ka disciplīnas mērķis nodrošināt pakļaušanos noteiktai un organizētai kārtībai kā, piemēram, disciplīna militārajā dienestā. Savukārt, jēdzienu *atbildība* var raksturot kā spēju, kuras pamatā ir pienākuma apziņa, atbildēt par pieņemtajiem lēmumiem un rīcību.¹⁷⁶ Līdz ar to var secināt, ka jēdziens *juridiskā atbildība* nozīmē, ka personām, kas pārkāpj normatīvajos aktos noteikto, nākas izciest nelabvēlīgas sekas – soda veidā, piemērojot sankcijas. Atkarībā no tā, kādas tiesību normas tiek pārkāptas un kāds ir pārkāpuma raksturs, var tikt piemērota kriminālā, administratīvā, civiltiesiskā vai disciplinārā atbildība.¹⁷⁷ Disciplinārās atbildības galvenais mērķis pretstatā pārējiem juridiskās atbildības veidiem ir dienesta pienākumu izpildes nodrošināšana.¹⁷⁸ Piemērošanas pamats disciplinārajai atbildībai, kas tiek piemērota tiesnešiem, ir darba tiesiskās attiecības, kas pastāv starp tiesu kā darba devēju un tiesnesi kā darba ņēmēju un tikai pastāvot šīm attiecībām ētiskā atbildība var tikt pārveidota disciplinārajā atbildībā.¹⁷⁹ Darba tiesiskajās attiecībās darba devējs var darbinieku sodīt par darba kārtības pārkāpumiem (darbinieks veic prettiesiskas darbības, nolaidīgi pilda darba pienākumus vai ir vainojams bezdarbībā) tikai tad, ja ir noslēgts darba līgums – tas pats attiecas arī uz tiesnešiem.¹⁸⁰ Viens no disciplinārā soda veidiem darba tiesiskajās attiecībās saskaņā ar Darba likuma 90. pantu

---

¹⁷⁴ Baldunčiks J. Svešvārdu vārdnīca: vairāk nekā 10 000 citvalodu cilmes vārdu un terminoloģisku vārdkopu. Rīga: Jumava, 2005, 132. lpp.

¹⁷⁵ Latvijas Enciklopēdiskā vārdnīca: Disciplīna. Pieejams: <https://datubazes.lanet.lv:5257/groups/default.aspx?r=1&q=discipl%C4%ABna&id=937138&g=1> [aplūkots 22.11.2020.]

¹⁷⁶ Latvijas Enciklopēdiskā vārdnīca: Atbildība. Pieejams: <https://datubazes.lanet.lv:5257/groups/default.aspx?r=1&q=atbild%C4%ABba&id=932380&g=1> [aplūkots 22.11.2020.]

¹⁷⁷ Latvijas Enciklopēdiskā vārdnīca: Juridiskā atbildība. Pieejams: <https://datubazes.lanet.lv:5257/groups/default.aspx?r=1&q=disciplin%C4%81r%C4%81%20atbild%C4%ABba&id=943506&g=1> [aplūkots 20.11.2020.]

¹⁷⁸ Jautrīte B., Danovskis E., Kovaļevska.A. Administratīvās tiesības: mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 194. lpp.

¹⁷⁹ Slaidiņa V. Darba tiesības. Papildināts un pārstrādāts izdevums. Rīga: Zvaigzne ABC, [2017], 101. lpp.

ir piezīmes vai rājiena izteikšana, kuras var tikt piemērotas darba kārtības vai darba līguma pārkāpšanas gadījumā.¹⁸¹ Saskaņā ar Tiesnešu disciplinārās atbildības likuma (turpmāk - Disciplinārās atbildības likums) 1. panta 1. punktu pamats tiesneša saukšanai pie disciplinārās atbildības ir:

- tīša likuma pārkāpuma pieļaušana, izskatot lietu;
- darba pienākumu nepildīšana;
- necienīga rīcība vai Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa (turpmāk – Ētikas kodekss) normu rupjš pārkāpums;
- piederība politiskajām partijām vai organizācijām;
- interešu konflikta esamība.¹⁸²

Līdz ar to var secināt, ka disciplinārā atbildība savā ziņā ir plašāks jēdziens nekā ētiskā atbildība, jo ētikas normu pārkāpums ir tikai viens no disciplinārās atbildības piemērošanas pamatiem, bet ētiskās atbildības pamatā var būt tikai ētikas kodeksu normu pārkāpumi.

Svarīgi ir nodrošināt, lai pie tiesu varas profesijas piederošās personas nepamatoti nepārsniegtu savas pilnvaras un neveiktu darbības, kas ir pretrunā ar sabiedrības interesēm kā to nosaka varas dalīšanas princips un tiesiskuma princips. Tas nozīmē, ka ir nepieciešams noteikt robežu, kuras ietvaros personām ir jādarbojas un kuras pārkāpšanas gadījumā iestājas atbildība. Sevišķi svarīgi tas ir to profesiju gadījumā, kuru pieņemto lēmumu rezultātā var tikt ietekmēta cilvēku dzīve, piešķirot vai atņemot tiesības. Tiesnešiem ar likumu ir piešķirta šāda vara, tāpēc svarīgi ir to saprātīgi ierobežot un viens no šādiem ierobežošanas veidiem ir normatīvajos aktos noteiktās disciplinārās atbildības piemērošana – disciplinārā soda veidā, kas tiek piemērots par dienesta ietvaros veiktajiem pārkāpumiem, tādā veidā novēršot patvaļas un visatļautības iespējamību. Tiesnešu darba kontekstā disciplinārās atbildības noteikšana ir sevišķi svarīga, jo, arī Eiropas tiesnešu konsultatīvā padome savās rekomendācijās ir uzsvērusi tiesnešiem piešķirto varu, kas ir jāsabalansē ar atbildības piemērošanu pārkāpumu gadījumos.¹⁸³ Autora ieskatā tiesneša atcelšana no amata ir galējs līdzeklis, kuru var piemērot tikai tiem tiesnešiem, kuru veiktajās darbībās saskatāms nozīmīgs disciplinārais pārkāpums, jo nepamatota šāda soda izmantošana būtu pretrunā neatkarības garantijām. Viens no disciplinārās atbildības piemērošanas pamatiem var būt tiesnešu individuālās novērtēšanas rezultāti, kur neapmierinošu rezultātu gadījumā tiek piemērots

---

¹⁸¹ Darba likums: LV likums. Pieņemts 20.06.2001. [30.10.2020.].

¹⁸² Tiesnešu disciplinārās atbildības likums: LV likums. Pieņemts 27.10.1994. [22.11.2020.]

¹⁸³ Kalniņš V., Kažoka I., Litvins G. 2008, 54. lpp.

disciplinārais sods, kam ir arī preventīvs mērķis.¹⁸⁴ Kā nopietnu tiesnešu neatkarības apdraudējumu var minēt situāciju, kurā disciplinārās atbildības ietvaros piemērotās sankcijas tiek balstītas uz tiesnešu pieņemto lēmumu saturu.¹⁸⁵ Autora ieskatā šāda situācija ir uzskatāma par ļoti nopietnu tiesu varas neatkarības apdraudējumu, jo par lēmuma saturu tiešā veidā atbild tiesneši un to pieņemšana ir viens no tiesnešu pamatpienākumiem. Soda piemērošana tiesnešiem nav pašmērķis, jo disciplinārās atbildības galvenais mērķis ir pastarpināta tiesnešu kontrole (nepārkāpjot tiesu neatkarības principu), tādā veidā nodrošinot sabiedrības uzticību tiesu varai.¹⁸⁶ Var secināt, ka disciplināro atbildību no ētiskās atbildības var nošķirt pēc tā, ka ētiskās atbildības mērķis vairāk ir preventīvs, bet disciplinārās atbildības gadījumā jau tiek piemērots konkrēts sods sankciju veidā, kurām ir faktiskā iedarbība uz pārkāpumu izdarījušo tiesnesi. Kā piemēru, kas vislabāk raksturo minēto situāciju, var minēt tiesneša amatalgas samazināšanu, kas vairumā gadījumu sasniedz paredzēto mērķi, nodrošinot, ka tiesnesis centīsies otrreiz neizdarīt pārkāpumu, jo nevēlēsies, lai viņa tiesības tiek atkārtoti ierobežotas. Disciplinārās atbildības sistēma ir nepieciešama, lai profesionālās ētiskas normas tiktu ievērotas un uztvertas nopietni no tiesnešu puses.¹⁸⁷

Atbilstoši likuma “Par tiesu varu” 91.² panta 6. punktam par disciplinārlietas ierosināšanu var lemt Tiesnešu ētikas komisija (turpmāk – Ētikas komisija), kam par pamatu ir rupja ētiskā pārkāpumu veikšana.¹⁸⁸ Ētikas komisija saskaņā ar likuma “Par tiesu varu” 91.¹ pantā noteikto ir koleģiāla tiesnešu pašpārvaldes institūcija¹⁸⁹, kura sniedz atzinumus par ētikas normu interpretāciju un pārkāpumiem pēc Tiesnešu disciplinārkolēģijas (turpmāk – Disciplinārkolēģija) vai Disciplinārtiesas pieprasījuma.¹⁹⁰ Disciplinārkolēģijai ir piešķirtas disciplināro lietu izskatīšanas un sodīšanas funkcijas.¹⁹¹ Tiesnešu disciplinārkolēģijas nolikuma (turpmāk - Disciplinārkolēģijas nolikums) 2. panta 2.1. punkts nosaka, ka tās kompetencē ietilpst izskatīt “ierosinātās disciplinārlietas par apgabaltiesu zemesgrāmatu nodaļu, rajonu (pilsētu) tiesu, apgabaltiesu, Augstākās tiesas tiesnešu disciplinārajiem un administratīvajiem pārkāpumiem”.¹⁹²

---

¹⁸⁴ Kalniņš V., Kažoka I., Litvins G. 2008, 40. lpp.

¹⁸⁵ Kalniņš V., Kažoka I., Litvins G. 2008, 82. lpp.

¹⁸⁶ Turpat. 54. lpp.

¹⁸⁷ Nais A., Florence C., Morgane E. A comparative analysis of Disciplinary Systems for European judges and prosecutors. For the 7th edition of the THEMIS Competition. [b.v.]: [b.i.], 2012. p.3

¹⁸⁸ Latvijas Republikas likums “Par tiesu varu”. Pieņemts 15.12.1992. [16.11.2020.].

¹⁸⁹ Latvijas Republikas likums “Par tiesu varu”. Pieņemts 15.12.1992. [16.11.2020.].

¹⁹⁰ Latvijas Republikas likums “Par tiesu varu”. Pieņemts 15.12.1992. [16.11.2020.].

¹⁹¹ Tiesnešu disciplinārkolēģija [tiešsaiste] – [atsauce 07.05.2018.]. Pieejams: <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-disciplinarkolegija>.

¹⁹² Tiesnešu disciplinārkolēģijas nolikums. Rīga : Tiesnešu disciplinārkolēģija, 2010. Pieejams:

<https://www.tiesas.lv/tiesnesu-disciplinarkolegijas-nolikums>

Disciplinārkolēģijas kompetencē atbilstoši Disciplinārkolēģijas nolikuma 2. panta 2. daļas 2.2. punktam ietilpst lēmuma par priekšlikuma iesniegšanu par tiesneša atstādināšanu no amata izskatīšana un pieņemšana, savukārt, atbilstoši 2.3. punktam tā “lemj par profesionālās darbības ārpuskārtas novērtēšanas noteikšanu tiesnesim.”¹⁹³ Atbilstoši Disciplinārās atbildības likuma 6.panta 1. un 2. punktam disciplinārlietas tiek izskatītas Disciplinārkolēģijas priekšsēdētāja vai viņa vietnieka un ne mazāk kā četru kolēģijas locekļu sastāvā, klātesot pārkāpumu izdarījušajam tiesnesim.¹⁹⁴ Tāpat jāmin, ka Disciplinārkolēģijas lēmums par tiesneša atstādināšanu no amata saskaņā ar Disciplinārās atbildības likuma 5.¹panta 3. daļu nav pārsūdzams.¹⁹⁵ Tiesnešu vidū pārsūdzības iespēju neesamība tiek vērtēta kā disciplinārās atbildības sistēmas trūkums, kas var būt par pamatu arī tiesnešu neatkarības apdraudējumam.¹⁹⁶ Lai izvērtētu Disciplinārkolēģijas lēmumu tiesiskumu, saskaņā ar Disciplinārās atbildības likuma 2.¹panta 1. daļu tiek sasaukta Disciplinārtiesa.¹⁹⁷ Autors uzskata, ka Disciplinārtiesai piešķirtās pilnvaras izvērtēt Disciplinārkolēģijas lēmumus ir jāvērtē kā pozitīva iezīme, jo, neskatoties uz pārsūdzības iespēju neesamību, šādā veidā tiek liegta nepamatotu lēmumu pieņemšana no Disciplinārkolēģijas puses, jo ir iespējams izvērtēt to tiesiskumu. Attiecīgi, ja gada laikā no dienas, kad tiesnesim ir ticis piemērots sods, nav piemērots jauns sods, disciplinārsods saskaņā ar Disciplinārās atbildības likuma 12. panta 1. daļu uzskatāms par dzēstu.¹⁹⁸

Tiesnešu disciplināro pārkāpumu izskatīšanu regulē vairāki nacionāla līmeņa ārējie normatīvie akti – galvenokārt Tiesnešu disciplinārās atbildības likums (turpmāk – Disciplinārās atbildības likums), kā arī likums “Par tiesu varu”, Satversmes tiesas likums un atsevišķos gadījumos likums “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”. Minētie normatīvie akti ir pieņemti tāpēc, ka atbildībai par disciplinārajiem pārkāpumiem ir jābūt skaidri regulētai normatīvo aktu veidā, lai novērstu nepamatotu iejaukšanos tiesnešu darbā un patvaļīgu disciplinārā soda piemērošanu. Disciplinārās atbildības likuma 1. pantā ir noteikts, ka tiesnešiem disciplināro atbildību var piemērot par:

- tīšu likuma pārkāpumu tiesas lietas izskatīšanā;
- darba pienākumu nepildīšanu vai lietas izskatīšanā pieļautu rupju nolaidību;

---

¹⁹³ Tiesnešu disciplinārkolēģijas nolikums. Rīga : Tiesnešu disciplinārkolēģija, 2010. <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-disciplinarkolegijas-nolikums>

¹⁹⁴ Tiesnešu disciplinārās atbildības likums: LV likums. Pieņemts 27.10.1994. [22.11.2020.].

¹⁹⁵ Tiesnešu disciplinārās atbildības likums: LV likums. Pieņemts 27.10.1994. [22.11.2020.].

¹⁹⁶ Kalniņš V., Kažoka I., Litvins G. 2008, 2. lpp.

¹⁹⁷ Tiesnešu disciplinārās atbildības likums: LV likums. Pieņemts 27.10.1994. [22.11.2020.].

¹⁹⁸ Tiesnešu disciplinārās atbildības likums: LV likums. Pieņemts 27.10.1994. [22.11.2020.].

- necienīgu rīcību vai tiesnešu ētikas kodeksa normu rupju pārkāpumu;
- administratīvu pārkāpumu;
- atteikšanos pārtraukt savu piederību pie partijām vai politiskajām organizācijām;
- likumā "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" paredzēto ierobežojumu un aizliegumu neievērošanu.¹⁹⁹

Minētajā pārkāpumu uzskaitījumā figurē vārdi "tīšs" un "rupjš", kas norāda uz to, ka šajos pārkāpumos noteikti ir tikusi konstatēta tiesneša vaina, proti, pārkāpumi ir veikti tos apzinoties. Tāpat var secināt, ka visus minētos pārkāpumus var vērtēt kā rupjus, proti tādus, kas diskreditē tiesu sistēmu kopumā, tomēr pētījuma temata izpētē vissvarīgāk ir aplūkot rupjus ētikas kodeksa normu pārkāpumus. Saskaņā ar likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 31. panta 2. daļu sabiedrību par tiesnešu izdarītajiem pārkāpumiem informē – Satversmes tiesa, Disciplinārkolēģija vai Disciplinārtiesa.²⁰⁰ Disciplinārās atbildības likuma 3. pants nosaka, ka disciplinārlietas var ierosināt Augstākās tiesas priekšsēdētājs, tieslietu ministrs, apgabaltiesu priekšsēdētāji, rajonu (pilsētu) tiesu priekšsēdētāji un Tiesnešu ētikas komisija.²⁰¹ Sabiedriskās politikas centra „Providus” pētījuma ziņojumā „Tiesnešu ētika, kvalifikācija un atbildība Latvijā: kā neapstāties pie sasniegtā?” kā viens no tiesu sistēmas neatkarības stiprināšanas veidiem tiek minēta arī izpildvaras (attiecīgi LR Tieslietu ministrijas un tieslietu ministra) nozīmes jeb ietekmes mazināšana tiesnešu novērtēšanā un lēmumu pieņemšanā par karjeras izaugsmes iespējām.²⁰² Līdz ar to autors uzskata, ka no vienas puses personu un institūciju loks, kas var ierosināt disciplinārlietu, ir samērā plašs, tomēr neskatoties uz to, ka šādas tiesības tiek piešķirtas tikai tām personām, kas ir kvalificētas vērtēt disciplinārlietas ierosināšanas pamatu, pastāv arī risks mazināt līdzsvaru starp izpildvaru un tiesu varu, jo pārāk plašam lokam personu ir piešķirtas tiesības tiesnešu disciplināri sodīt.

Disciplinārkolēģijas kompetencē saskaņā ar likuma "Par tiesu varu" 7. panta 2. daļu ietilpst tiesības pieņemt lēmumu par disciplinārsoda uzlikšanu vai disciplinārlietas izbeigšanu, kā arī pieņemt lēmumu ierosināt tiesneša atcelšanu no amata vai disciplinārlietas materiālu nosūtīšanu Ģenerālprokuratūrai gadījumos, ja ir jāizlemj jautājums par kriminālprocesa uzsākšanu.²⁰³ ANO Tiesu varas neatkarības pamatprincipu 18. princips nosaka, ka tiesnešus var atcelt no amata vai

¹⁹⁹ Tiesnešu disciplinārās atbildības likums: LV likums. Pieņemts 27.10.1994. [22.11.2020.].

²⁰⁰ Likums "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā": LV likums. Pieņemts 25.04.2002. [20.11.2020.]

²⁰¹ Tiesnešu disciplinārās atbildības likums: LV likums. Pieņemts 27.10.1994. [22.11.2020.].

²⁰² Kalniņš V., Kažoka I., Litvins G. 2008, 45. lpp.

²⁰³ Tiesnešu disciplinārās atbildības likums: LV likums. Pieņemts 27.10.1994. [22.11.2020.].

pārtraukt to darbību tikai tad, ja tie nav varējuši pildīt savus pienākumus vai arī to uzvedība pierādījusi, ka tie nevar pildīt savus amata pienākumus.²⁰⁴ Ja tiesnesim tiek piemērots disciplinārsods saskaņā ar Disciplinārās atbildības likuma 7. panta 6. daļu, tas neizslēdz vienlaicīgu civiltiesiskās un kriminālās atbildības piemērošanu.²⁰⁵ Disciplinārās atbildības likuma 7. panta ceturtajā daļā kā disciplinārsoda veidi ir minēti – piezīme, rājiens vai amatalgas samazināšana uz laiku līdz vienam gadam, ieturot līdz 20 procentiem no amatalgas.²⁰⁶ Šeit var saskatīt darba tiesību ietekmi, jo arī darba attiecībās par darbinieku veiktajiem pārkāpumiem var tikt piemēroti līdzīgi sodi – piezīme un rājiens, kā to nosaka Darba likuma 90. pants.²⁰⁷ Attiecīgi, saskaņā ar Disciplinārās atbildības likuma 4. panta 1. daļu, no disciplinārlietas ierosināšanas dienas disciplinārsodu var piemērot trīs mēnešu laikā.²⁰⁸ Šāds termiņš, visticamāk, ir noteikts, lai disciplinārlieta tiktu izskatīta saprātīgā termiņā un tas netraucētu tiesnesim veikt pamatpienākumus.

3.2. Rupja ētiskā pārkāpuma kritēriji un nozīme disciplinārās atbildības piemērošanā

Lai būtu iespējams identificēt kritērijus rupja ētiskā pārkāpuma nošķiršanai no maznozīmīgiem pārkāpumiem, svarīgi ir, pirmkārt, aplūkot normatīvo regulējumu attiecībā uz tiesnešu ētiskajiem pārkāpumiem Latvijā. Tiesnešu profesionālās darbības ietvaros pieļautie ētikas normu pārkāpumi tiek regulēti starptautiska un nacionāla līmeņa normatīvajos aktos (galvenokārt, ētikas kodeksos). Ētikas kodeksi rakstītā viedā ir nepieciešami tāpēc, ka ne vienmēr ir iespējams panākt, ka visas personas, uz kurām attiecas šīs normas, tās ievēros savā darbībā. Turklāt ētikas kodeksiem ir arī informatīvs raksturs.²⁰⁹ Latvijā ētiskie pārkāpumi tiek regulēti Tiesnešu ētikas kodeksā (turpmāk – Ētikas kodekss), kas tika pieņemts Latvijas tiesnešu konferencē 1995. gada 20. aprīlī un ir iekšējs normatīvs akts.²¹⁰ Sabiedriskās politikas centra „Providus” pētījuma

²⁰⁴ Apvienoto Nāciju Tiesu varas neatkarības pamatprincipi. Pieņemts 13.12.1985. [22.10.2020.]

²⁰⁵ Tiesnešu disciplinārās atbildības likums: LV likums. Pieņemts 27.10.1994. [22.11.2020.]

²⁰⁶ Tiesnešu disciplinārās atbildības likums: LV likums. Pieņemts 27.10.1994. [22.11.2020.]

²⁰⁷ Darba likums: LV likums. Pieņemts 20.06.2001. [30.10.2020.]

²⁰⁸ Tiesnešu disciplinārās atbildības likums: LV likums. Pieņemts 27.10.1994. [22.11.2020.]

²⁰⁹ Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs. Ētika valsts amatpersonu darbībā. Rīga: KNAB, 2008, 11. lpp.

²¹⁰ Latvijas tiesnešu ētikas kodekss. Rīga: Latvijas Tiesnešu biedrība, 1997. Pieejams:

<https://www.tiesas.lv/tiesnesu-etikas-kodekss>

ziņojumā ir minētas vairākas būtiskas Ētikas kodeksa nepilnības kā, piemēram, tas, ka kodeksa redakcija ir uzskatāma jau par samērā novecojušu, turklāt attiecībā uz vairāku jautājumu regulējumu nepastāv vienprātība.²¹¹ Tāpat pētījuma ziņojumā ir minēts, ka netiek nodrošināta pārkāpumu, kuriem ir dažāda smaguma pakāpe, izskatīšana atšķirīga līmeņa procedūru ietvaros, ne tikai disciplinārbildības ietvaros.²¹² Starptautiskā līmenī Latvijas tiesnešiem saistošs ir Bangaloras Tiesnešu ētikas kodekss (*The Bangalore Principles of Judicial Conduct*), kuru 2001. gadā Hāgā ir pieņēmusi Tiesnešu grupa tiesnešu godprātības nostiprināšanas jautājumos. Bangaloras Tiesnešu ētikas kodeksā ir nostiprinātas sešas galvenās tiesnešu darba pamatvērtības: neatkarība, objektivitāte, godprātība, atbilstība, vienlīdzība un kompetence.²¹³ Autora ieskatā svarīgākie principi ir neatkarība un objektivitāte, jo uz to pamata ir “veidota” visa tiesu sistēma un tajos ir saskatāma gan demokrātiskas tiesiskas valsts ideja, gan varas dalīšanas princips. Attiecībā uz interešu konflikta gadījumiem, kuros rodas pamats objektivitātes apšaubīšanai – tiesnesim saskaņā ar likuma “Par tiesu varu” 14. panta 1. daļu ir jāatstata sevi gadījumos, ja viņš personiski tieši vai netieši varētu būt ieinteresēts lietas iznākumā.²¹⁴ Piemēram, kā ir norādījusi Ētikas komisija savā skaidrojumā, tiesnesis var būt ekonomiski ieinteresēts lietā, kurā tiek skarts jautājums par akciju sabiedrību, kurā tiesnesim pieder noteikta daļa akciju.²¹⁵ Var redzēt, ka minētie principi tiesnešu profesijai izvirza ļoti augstus standartus, kas nozīmē to, ka katrs ētikas normu pārkāpums tiek vērtēts daudz nopietnāk nekā citās profesijās. Ētikas principi ir veidojušies sabiedrības izpratnes rezultātā, sabiedrībai nākot pie secinājuma, ka šādām īpašībām ir jāpiemīt ikvienai personai, kas ieņem tiesneša amatu.

Ētikas kodekss sastāv no pieciem kanoniem, kuru pamatuzdevums ir nodrošināt tiesu neatkarību un tiesnešu profesionālo pienākumu godīgu un pareizu veikšanu. Autors uzskata, ka attiecībā uz šiem jautājumiem nevar tikt pieļautas atkāpes. Ētikas kodeksa pirmā kanona normu pamatā ir Satversmē nostiprinātais neatkarīgas un demokrātiskas valsts princips un varas dalīšanas princips.²¹⁶ Ētikas normas pirmajā kanonā akcentē tiesas neatkarību un uzvedības prasības, kas ir jāievēro, lai nemazinātu tiesu sistēmas prestižu. Otrā kanona normas uzskaita, kāda tiesneša rīcība

---

²¹¹ Kalniņš V., Kažoka I., Litvins G. 2008, 3. lpp.

²¹² Turpat. 7. lpp.

²¹³ The Bangalore Principles of Judicial Court, 2002. Pieejams: https://www.unodc.org/pdf/crime/corruption/judicial_group/Bangalore_principles.pdf [aplūkots 09.11.2020.]

²¹⁴ Latvijas Republikas likums “Par tiesu varu”. Pieņemts 15.12.1992. [29.09.2020.].

²¹⁵ Tiesnešu ētikas komisijas skaidrojums “Par tiesneša atstatīšanos, ja lietā viena no pusēm ir akciju sabiedrība, kuras akcijas tiesnesis ir iegādājies”, Rīga, 2008.gada 1.augusts. [skatīts: 22.11.2020.] Pieejams: <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-etikas-komisijas-sedes>.

²¹⁶ Latvijas Republikas Satversme: LV likums. Pieņemts 15.02.1922. [01.10.2020.]

būtu uzskatāma par necienīgu. Ētikas kodeksa otrā kanona 3. punkts nosaka, ka tiesnešu darbības pamatā ir sabiedrības uzticības tiesas godīgumam un objektivitātei veicināšana. 5. punkts nosaka, ka tiesneša amatu skar daudz stingrāki uzvedības ierobežojumi nekā pārējos sabiedrības locekļus gan darba pienākumu pildīšanas laikā, gan ārpus tā.²¹⁷ Tas nozīmē, ka līdz ar brīdi, kad tiesnesis saskaņā ar likuma “Par tiesu varu” 68. panta 1. punktu dod zvērestu, tiesneša privātā dzīve ir pilnībā pakļauta tiesneša amata pienākumu pildīšanai un jebkura darbība var potenciāli diskreditēt viņa profesionālo darbību.²¹⁸ Otrais kanons nosaka, ka tiesnesim jābūt apolītiskam un jācenšas izvairīties no attiecībām, kas var radīt interešu konflikta risku. Trešajā kanonā galvenokārt tiek akcentēta tiesnešu objektivitāte un taisnīguma izpratne.²¹⁹ Autors uzskata, ka prasība jeb aizliegums veikt politisko darbību ir saprotams un samērīgs, jo pretējā gadījumā tas būtu klajš varas dalīšanas principa pārkāpums, kas radītu šaubas arī par tiesneša spēju būt objektīvam atsevišķoas jautājumos. Objektivitāti svarīgi vērtēt ir gan pieņemtā nolēmuma kontekstā, gan saistībā ar veiktajām procesuālajām darbībām.²²⁰ Ētikas komisijas skaidrojumos ir secināts, ka kritika par tiesu nolēmumiem, kas tiek pausta zinātniskajos rakstos, ir pieļaujama un nav pretrunā ar ētikas normām.²²¹ Tāpat Ētikas arī komisija ir norādījusi, ka zinātniskā darbība pilnveido tiesnešu profesionalitāti, kas ir sabiedrības kopējās interesēs, ja tas nekavē tiešo pienākumu izpildi.²²² Profesionālajai pilnveidei būtu jābūt katra tiesneša darbības neatņemamai sastāvdaļai. Kanona 3. punkts nosaka, ka tiesneša lēmumu nedrīkst ietekmēt atsevišķu personu intereses vai sabiedrības nostāja. Tāpat tiesnesim saskaņā ar trešo kanonu pret procesa dalībniekiem jāizturas ar cieņu un jāizvairās no jebkurām darbībām, kuras var uztvert kā aizspriedumu izrādīšanu. Sevišķi svarīgs ir kanona 9. punkts, kas nosaka, ka tiesnesis izvairās no *ex parte* sarunām.²²³ Attiecībā uz tiesnešu telefona sarunām ar advokātu, Ceturtais kanons nosaka, ka tiesnesis organizē darbību ārpus darba tā, lai tā nenonāktu pretrunā ar tiešajiem pienākumiem. Kanona 9. punktā ir minēti strikti

---

²¹⁷ Latvijas tiesnešu ētikas kodekss. Rīga : Latvijas Tiesnešu biedrība, 1997. Pieejams: <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-etikas-kodekss>

²¹⁸ Latvijas Republikas likums “Par tiesu varu”. Pieņemts 15.12.1992. [29.09.2020.].

²¹⁹ Latvijas tiesnešu ētikas kodekss. Rīga : Latvijas Tiesnešu biedrība, 1997. Pieejams: <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-etikas-kodekss>

²²⁰ Tiesnešu ētikas komisijas skaidrojums “Par tiesneša objektivitāti”, Rīga, 2017. gada 17. marts, 3. punkts. [skatīts: 27.10.2020.] Pieejams: <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-etikas-komisijas-sedes>

²²¹ Tiesnešu ētikas komisijas skaidrojums “Par tiesneša objektivitāti”, Rīga, 2017. gada 17. marts, 5. punkts. [skatīts: 27.10.2020.] Pieejams: <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-etikas-komisijas-sedes>

²²² Tiesnešu ētikas komisijas skaidrojums “Par tiesu nolēmumu analīzi un kritiku, veicot zinātnisko un pedagoģisko darbu”, Rīga, 2008. gada 27. jūnijs, 2.-4.punkts. [skatīts: 27.10.2020.] Pieejams: <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-etikas-komisijas-sedes>

²²³ Latvijas tiesnešu ētikas kodekss. Rīga : Latvijas Tiesnešu biedrība, 1997. Pieejams: <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-etikas-kodekss>

aizliegumi attiecībā uz tiesneša amata apvienošanu ar ierēdņa, direktora, vadītāja vai uzņēmuma partnera, darbinieka vai konsultanta amatu.²²⁴ Savukārt, pēdējais – Piektais kanons – nosaka ierobežojumus tiesnesim vai tiesneša amata kandidātam attiecībā uz politiskās darbības veikšanu, aizliedzot būt politisku organizāciju vai partiju biedram.²²⁵ Tātad, tiesnesim attiecībā uz politisko darbību un uzskatu paušanu jābūt samērā neitrālam. Kanona 2. punkta pamatā ir varas dalījums starp izpildvaru un tiesu varu, nosakot, ka tiesneša darbība ir jāaptur uz laiku, ja viņš tiek ievēlēts valsts varas, pārvaldes vai pašvaldības struktūrās.²²⁶

Rupjš ētiskais pārkāpums ir uzskatāms par ģenerālklausulu jeb nenoteikto tiesību jēdzienu.²²⁷ Nenoteiktie tiesību jēdzieni jeb katru reizi tiek interpretēti un papildīti ar noteiktu saturu.²²⁸ Tiesnešu ētikas komisijas funkcijās ietilpst tiesības vērtēt, vai pārkāpums tiesneša profesionālajā darbībā ir vērtējams kā rupjš ētikas pārkāpums, balstoties uz Ētikas kodeksa un Tiesnešu uzvedības Bangaloras principu interpretāciju katrā konkrētajā jautājumā.²²⁹ Tas nozīmē to, ka universālas formulas, kuru var piemērot visos gadījumos, lai konkretizētu rupja ētiskā pārkāpuma saturu, nav. Turklāt jebkurš ētiskais pārkāpums tiek interpretēts atbilstoši laika garam un sabiedrībā valdošajiem uzskatiem.

Piemēram, Igaunijas Republikā tiesnešu disciplināros pārkāpumus izskata Augstākās tiesas Disciplinārā komiteja (*Disciplinary Committee of the Supreme Court*), kura saskaņā ar Igaunijas tiesnešu ētikas kodeksu (*Estonian Judges' Code of Ethics*) piemēro profesionālās ētikas normas.²³⁰ Savukārt, Lietuvas Republikā ētikas normu un disciplināros pārkāpumus izskata Tiesnešu ētikas un disciplīnas komisija (*The Judicial Ethics and Discipline Commission*), kas ir pašpārvaldes organizācija un sastāv no 7 locekļiem.²³¹ Lietuvas Republikas tiesnešu ētikas kodeksa 5. pantā (*Code of Ethics of the Judges of the Republic of Lithuania*) ir minēti šādi pamatprincipi: cilvēka cieņa, cieņa pret valsti, neatkarība, konfidencialitāte, atklātība, nesavtība, pienākuma apziņa,

---

²²⁴ Latvijas Tiesnešu ētikas kodekss. Pieņemts 20.04.1995. [18.11.2020.]

²²⁵ Latvijas Tiesnešu ētikas kodekss. Pieņemts 20.04.1995. [18.11.2020.]

²²⁶ Latvijas Tiesnešu ētikas kodekss. Pieņemts 20.04.1995. [18.11.2020.]

²²⁷ Kalniņš V., Kažoka I., Litvins G. 2008, 21. lpp.

²²⁸ Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu nama 26.08.2013. gada spriedums lietā Nr.A420527612, 11.p. Pieejams: https://www.tiesas.lv/Media/Default/Admin.tiesu%20spriedumi/Admin.raj.tiesas%20spriedumi/2013/Augusts/26.08.2013/AL_2608_raj_A-02140-13_28.pdf

²²⁹ Latvijas tiesas: Tiesnešu ētikas komisija. Pieejams <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-etikas-komisija> [aplūkots 28.11.2020.]

²³⁰ Estonian Judges' Code of Ethics [Igaunijas Tiesnešu ētikas kodekss]. Pieejams: <https://www.kohus.ee/en/judges/estonian-judgescode-ethics> [aplūkots 06.11.2020.]

²³¹ Lithuanian Court: About Commission. Pieejams: <https://www.teismai.lt/en/self-governance-of-courts/judicial-ethics-and-discipline-commission/about-commission/667>

solidaritāte u.c.²³² Saskaņā ar Lietuvas Republikas likuma par tiesām (*Law of the Republic of Lithuania on Courts*) 83. pantu (Article 83.), disciplinārlietu pret tiesnesi var ierosināt par – rīcību, kas mazina tiesu sistēmas prestižu; par Tiesnešu ētikas kodeksa normu pārkāpumiem; par pārkāpumiem, kas saistīti ar tiesnešu darba apvienošanu ar politisko darbību.²³³ Savukārt, Disciplinārās atbildības likuma 1. panta 1. daļas 3.punkts nosaka, ka pie disciplinārās atbildības tiesnesi var saukt par “necienīgu rīcību vai tiesnešu ētikas kodeksa normu rupju pārkāpumu.”²³⁴

Lai būtu iespējams labāk izprast rupja ētiskā pārkāpuma saturu, ir nepieciešams skatīt Ētikas komisijas pieņemtus atzinumus, kuros ētikas normu pārkāpums tiek atzīts par rupju pārkāpumu, kas ir pamats tālākai disciplinārās lietas ierosināšanai un disciplinārās atbildības piemērošanai tiesnesim. 2020. gada 14. februāra atzinumā par rupju Tiesnešu ētikas kodeksa 1. kanona 2. punkta, 2. kanona 1., 2. un 3. punkta un 3. kanona 3. punkta pārkāpumu²³⁵ tika atzīts gadījums, kurā tiesnesis bija atstatījies no lietas izskatīšanas, jo pēc tiesneša sākotnēji teiktā pastāvēja interešu konflikts personisko attiecību ar atbildētāju dēļ, tomēr tajā pašā laikā tiesnesis apmierināja atbildētāja pieteikumu un izbeidza saistību dzēšanas procedūru, kā arī apmierināja pieteikumu un pasludināja atbildētāja maksātnespējas procesu.²³⁶ Situāciju tiesnesis skaidroja ar to, ka nav vēlējis skatīt konkrēto lietu tās sarežģītības un pastiprinātās sabiedrības intereses dēļ.²³⁷ Minētās pretrunas Ētikas komisijas ieskatā liecina par to, ka tiesneša atstatīšanās no lietas izskatīšanas ir vērtējama kā nepamatota, jo lietas sarežģītība vai sabiedrības uzmanība nevar būt par pamatu tiesas spriešanas uzdevuma nodrošināšanai. Tiesneša rīcība ir atzīstama par nekoleģiālu un tā neveicina sabiedrības uzticēšanos tiesas godīgumam.²³⁸

---

²³² Code of Ethics of the Judges of the Republic of Lithuania [Lietuvas Republikas Tiesnešu ētikas kodekss]. Pieejams: <https://www.teismai.lt/en/self-governance-of-courts/judicial-ethics-and-discipline-commission/about-commission/667> [aplūkots 07.11.2020.]

²³³ Republic of Lithuania Law amending the Law on Courts [Lietuvas Republikas likuma par tiesām]. Pieejams: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.338141?jfwid=92zt7rx4l>

²³⁴ Tiesnešu disciplinārās atbildības likums: LV likums. Pieņemts 27.10.1994. [28.10.2020.]

²³⁵ Tiesnešu ētikas komisijas atzinums “Par tiesneša atstatīšanos no lietas izskatīšanas”, Rīga, 2020.gada 14.februāris, 9. punkts. [skatīts: 26.10.2020.] Pieejams: <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-etikas-komisijas-sedes>

²³⁶ Tiesnešu ētikas komisijas atzinums “Par tiesneša atstatīšanos no lietas izskatīšanas”, Rīga, 2020.gada 14.februāris, 2.punkts. [skatīts: 26.10.2020.] Pieejams: <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-etikas-komisijas-sedes>

²³⁷ Tiesnešu ētikas komisijas atzinums “Par tiesneša atstatīšanos no lietas izskatīšanas”, Rīga, 2020.gada 14.februāris, 6.punkts. [skatīts: 26.10.2020.] Pieejams: <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-etikas-komisijas-sedes>

²³⁸ Tiesnešu ētikas komisijas atzinums “Par tiesneša atstatīšanos no lietas izskatīšanas”, Rīga, 2020.gada 14.februāris, 8.punkts. [skatīts: 26.10.2020.] Pieejams: <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-etikas-komisijas-sedes>

2015. gada 4. septembra atzinumā Ētikas komisija kā rupju ētikas normu pārkāpumu ir vērtējusi gadījumu, kurā tiesnese ir novietojusi transporta līdzekli ceļa zīmes „Apstāties aizliegts” darbības zonā, par kuru sākotnēji sastādīts administratīvā pārkāpuma protokols un piemērots naudas sods.²³⁹ Vēlāk, saņemot tiesneses iesniegumu, naudas sods ticis atcelts un administratīvā lieta izbeigta.²⁴⁰ Ētikas komisija ir secinājusi, ka ir ticis pārkāpts Tiesnešu ētikas kodeksa 2. kanona 8. punkts, kas aizliedz izmantot tiesas institūta prestižu, lai apmierinātu savas privātās intereses, un Bangaloras principu 4.9. punkts. Tiesneses rīcība ir vērtējama kā neētiska un tā nedara godu tiesu sistēmai kopumā. Ētikas komisijas ieskatā tiesneša amata pienākumu uzņemšanās nozīmē, ka jebkura tiesneša rīcība vairs nav vērtējama tikai no personisko attiecību skatupunkta.²⁴¹ Šajā gadījumā disciplinārlieta netika ierosināta tiesneses veselības stāvokļa dēļ.²⁴²

Ētikas komisijas 2019. gada 11. oktobra atzinumā ir konstatēts Tiesnešu ētikas kodeksa 3. kanona 8. un 9. punkta pārkāpums sakarā ar *ex parte* sarunām starp tiesnesi un pieteicēja pārstāvi administratīvā pārkāpuma lietā un personiskajām attiecībām starp tiesnesi un pārstāvi.²⁴³ No lietas faktiskajiem apstākļiem izriet, ka tiesnesis nav pārbaudījis uz tiesas sēdi ieradušos lietas dalībnieku identitāti un pilnvaras, bet paskaidrojumu sniegšanas laikā minējis pārstāvja identitāti, kas liecina, ka minētā persona tiesnesim bija pazīstama.²⁴⁴ Attiecībā uz apgalvojumu par identitātes nepārbaudīšanu tiesnesis skaidroja, ka pieteicēja pārstāvis viņam ir zināms, jo vairākkārt piedalījies kā pārstāvis citās lietās.²⁴⁵ Tāpat starp tiesnesi un pieteicēja pārstāvi tiesas sēdes laikā bija dzirdamas klusas sarunas, kuras tiesnesis skaidroja ar to, ka izteicis savu personisko viedokli par papildu pierādījumu iegūšanas lietderīgumu.²⁴⁶ Policijas pārstāvis, kas bija viens no lietas dalībniekiem, tiesneša rīcību vērtēja kā neobjektīvu, kas, savukārt, veicina neuzticēšanos tiesai.²⁴⁷

---

²³⁹ Tiesnešu ētikas komisijas atzinums “Par tiesneša rīcību administratīvā pārkāpuma gadījumā”, Rīga, 2015. gada 4. septembris, 2. punkts. [skatīts: 26.10.2020.] Pieejams: <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-etikas-komisijas-sedes>

²⁴⁰ Tiesnešu ētikas komisijas atzinums “Par tiesneša rīcību administratīvā pārkāpuma gadījumā”, Rīga, 2015. gada 4. septembris, 2.2. punkts. [skatīts: 26.10.2020.] Pieejams: <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-etikas-komisijas-sedes>

²⁴¹ Tiesnešu ētikas komisijas atzinums “Par tiesneša rīcību administratīvā pārkāpuma gadījumā”, Rīga, 2015. gada 4. septembris, 6. punkts. [skatīts: 26.10.2020.] Pieejams: <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-etikas-komisijas-sedes>

²⁴² Tiesnešu ētikas komisijas atzinums “Par tiesneša rīcību administratīvā pārkāpuma gadījumā”, Rīga, 2015. gada 4. septembris, 7. punkts. [skatīts: 26.10.2020.] Pieejams: <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-etikas-komisijas-sedes>

²⁴³ Tiesnešu ētikas komisijas atzinums “Par *ex parte* sarunām”, Rīga, 2019. gada 11. oktobris, 9. punkts. [skatīts: 26.10.2020.] Pieejams: <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-etikas-komisijas-sedes>

²⁴⁴ Tiesnešu ētikas komisijas atzinums “Par *ex parte* sarunām”, Rīga, 2019. gada 11. oktobris, 3. punkts. [skatīts: 26.10.2020.] Pieejams: <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-etikas-komisijas-sedes>

²⁴⁵ Tiesnešu ētikas komisijas atzinums “Par *ex parte* sarunām”, Rīga, 2019. gada 11. oktobris, 3. punkts. [skatīts: 26.10.2020.] Pieejams: <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-etikas-komisijas-sedes>

²⁴⁶ Tiesnešu ētikas komisijas atzinums “Par *ex parte* sarunām”, Rīga, 2019. gada 11. oktobris, 5. punkts. [skatīts: 26.10.2020.] Pieejams: <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-etikas-komisijas-sedes>

²⁴⁷ Tiesnešu ētikas komisijas atzinums “Par *ex parte* sarunām”, Rīga, 2019. gada 11. oktobris, 9. punkts. [skatīts: 26.10.2020.] Pieejams: <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-etikas-komisijas-sedes>

Savukārt 2012. gada 9. novembra atzinumā Ētikas komisija tiesneses rīcību, izmantojot darbnespējas lapu, lai piedalītos braucienā uz Vāciju, ir vērtējusi kā rupju ētisko pārkāpumu.²⁴⁸ Tiesnesei atvaļinājums bija paredzēts no 2012. gada 30. aprīļa līdz 2012. gada 11. maijam un no 2012. gada 23. jūlija līdz 2012. gada 25. augustam, tomēr tiesnese vēlējās arī izņemt papildu vienu kalendāro nedēļu no ikgadējā atvaļinājuma – attiecīgi no 2012. gada 18. jūnija.²⁴⁹ Minētais iesniegums par ikgadējā atvaļinājuma piešķiršanu tika atteikts augstās tiesnešu noslodzes dēļ, tomēr no 2012. gada 16. jūnija līdz 25. jūnijam tiesnesei tika izsniegta darbnespējas lapa sakarā ar pārejošu darbnespēju, kuras laikā tiesnese bija Vācijā *X savienības* delegācijas sastāvā, lai iepazītos ar Trīres pilsētas pašvaldības darbu.²⁵⁰ Tiesneses rīcība nav vērtējama kā godprātīga un tā ir bijusi necienīga.²⁵¹ Saskaņā ar Ētikas kodeksa 3. kanona 1. punktu tiesnesis pilda tiesu varas uzliktos pienākumus objektīvi un taisnīgi²⁵², kas nozīmē, ka tiešo pienākumu pildīšana ir primārā.²⁵³ No lietas apstākļiem Ētikas komisijas ieskatā izriet tas, ka atvaļinājuma daļa ārpus grafika tiesnesei bija nepieciešama braucienam uz Vāciju, līdz ar to vēlmais mērķis tika sasniegts, izņemot darbnespējas lapu. Veids, kā tika sasniegts mērķis, ir pretējs ētikas normām, turklāt šādā veidā tika pārcelta vairāku civillietu izskatīšana. Tādā veidā tiesnese savas privātās intereses nostādīja augstāk nekā savu darba pienākumu veikšanu.²⁵⁴

Apskatot Ētikas komisijas atzinumus, var secināt, ka vairumā gadījumu Ētikas komisija, vērtējot ētikas normu pārkāpuma nozīmīgumu, atzīst to par neesošu vai arī tādu, kas nav uzskatāms par rupju ētikas normu pārkāpumu. Tikai atsevišķos gadījumos pārkāpums ir atzīts par rupju. Vērtējot tiesnešu pieļautos ētikas normu pārkāpumus un nelielo atzinumu skaitu, kur pārkāpums

---

²⁴⁸ Tiesnešu ētikas komisijas atzinums “Par tiesneša rīcību, izmantojot darbnespējas lapu, lai piedalītos braucienā ārpus valsts”, Rīga, 2012. gada 9. novembris, 9. punkts. [skatīts: 26.10.2020.] Pieejams:

<https://www.tiesas.lv/tiesnesu-etikas-komisijas-sedes>

²⁴⁹ Tiesnešu ētikas komisijas atzinums “Par tiesneša rīcību, izmantojot darbnespējas lapu, lai piedalītos braucienā ārpus valsts”, Rīga, 2012. gada 9. novembris, 2. punkts. [skatīts: 26.10.2020.] Pieejams:

<https://www.tiesas.lv/tiesnesu-etikas-komisijas-sedes>

²⁵⁰ Tiesnešu ētikas komisijas atzinums “Par tiesneša rīcību, izmantojot darbnespējas lapu, lai piedalītos braucienā ārpus valsts”, Rīga, 2012. gada 9. novembris, 3.-4. punkts. [skatīts: 26.10.2020.] Pieejams:

<https://www.tiesas.lv/tiesnesu-etikas-komisijas-sedes>

²⁵¹ Tiesnešu ētikas komisijas atzinums “Par tiesneša rīcību, izmantojot darbnespējas lapu, lai piedalītos braucienā ārpus valsts”, Rīga, 2012. gada 9. novembris, 5. punkts. [skatīts: 26.10.2020.] Pieejams:

<https://www.tiesas.lv/tiesnesu-etikas-komisijas-sedes>

²⁵² Latvijas tiesnešu ētikas kodekss. Rīga : Latvijas Tiesnešu biedrība, 1997. Pieejams:

<https://www.tiesas.lv/tiesnesu-etikas-kodekss>

²⁵³ Tiesnešu ētikas komisijas atzinums “Par tiesneša rīcību, izmantojot darbnespējas lapu, lai piedalītos braucienā ārpus valsts”, Rīga, 2012. gada 9. novembris, 8. punkts. [skatīts: 26.10.2020.] Pieejams:

<https://www.tiesas.lv/tiesnesu-etikas-komisijas-sedes>

²⁵⁴ Tiesnešu ētikas komisijas atzinums “Par tiesneša rīcību, izmantojot darbnespējas lapu, lai piedalītos braucienā ārpus valsts”, Rīga, 2012. gada 9. novembris, 9. punkts. [skatīts: 26.10.2020.] Pieejams:

<https://www.tiesas.lv/tiesnesu-etikas-komisijas-sedes>

Ētikas komisijas ieskatā tiek vērtēts kā rupjš, darba autors secina, ka disciplinārās atbildības piemērošana nav pašmērķis, bet tā funkcionē kā galējs līdzeklis, ar kuru ir iespējams disciplināri sodīt tiesnešus, kas pieļauj ļoti nozīmīgus pārkāpumus – sistemātiski grauj tiesu sistēmas prestižu, vairākkārtīgi pieļaujot pārkāpumus, vai arī neizprot pieļautā pārkāpuma nozīmīgumu, kas, iespējams, liecina arī par to, ka tiesnesim nav izpratnes par tiesneša amatu kopumā. Autora ieskatā, lai identificētu rupjus ētikas normu pārkāpumus, vispirms ir nepieciešams aplūkot elementus, kas veido rupja ētikā pārkāpuma kā nenoteikta tiesību jēdziena saturu, izdalot sekojošus kritērijus:

- Valsts tiesiskā, politiskā un ekonomiskā situācija;
- Tiesnešu darbību regulējošie pamatprincipi;
- Tiesu sistēmas tēls sabiedrības skatījumā.

Ņemot vērā, ka LR ir demokrātiska tiesiska valsts, kurā vara ir sadalīta starp neatkarīgām tiesām, likumdevēja varu un izpildvaru, tas garantē labvēlīgus apstākļus, lai veidotos kopēja sabiedrības izpratne un spēja identificēt rupjus ētikas normu pārkāpumus tiesnešu darbībās. Valstīs ar zemāku ekonomiskās attīstības līmeni un politisko režīmu, kas tiesiskumam piešķir sekundāru nozīmi, ir lielāka tolerance pret dažādiem ētikas normu pārkāpumiem no valsts varas atzariem piederušo personu puses, kas nozīmē arī to, ka tiesnešu darbība neatbilda taisnīguma ideāliem, kuri ir noteikti kā obligāti tiesneša profesijai piederīgajām personām demokrātiskās tiesiskās valstīs. Otrkārt, rupja pārkāpuma saturu veido tiesnešu darbību regulējošie pamatprincipi (piemēram, objektivitāte, godīgums u.c.), kurus atvasinot tiek veidotas, pirmkārt, ētikas kodeksa normas un, otrkārt, balstoties uz šo principu, tiek veidots rupja pārkāpuma kā nenoteikta tiesību jēdziena saturs. Atvasinot minētos principus, tiek ņemtas vērā ētikas un morāles vērtības, kuru izpratne sabiedrībā ir veidojusies vairāku gadsimtu garumā, cilvēkiem izvirzot atsevišķas īpašības. Minētās īpašības ir uzskatāmas par svarīgām, lai vērtētu personas rīcību, kura vienlaicīgi arī ilustrē šīs personas izprati par ētikas un morāles vērtībām – šī izpratne savukārt ir tiesnešu profesijai piederīgo personu svarīgākā iezīme. Treškārt, pārkāpums tiek atzīts par rupju tikai tajos gadījumos, ja ir apdraudēts tiesu sistēmas tēls sabiedrībā vai tās gods, kas ir sevišķi svarīgi, lai sabiedrība respektētu un cienītu tiesu sistēmu kopumā un katra atsevišķa tiesneša pieņemtus lēmumus. Bez cieņas pret tiesām nav iespējams nodrošināt tiesu normālu darbību, jo, necienot tiesnešu pieņemtus lēmumus, nav iespējams panākt to, ka sabiedrība akceptēs tiesas pieņemtus lēmumus. Demokrātiskā tiesiskā valstī svarīgs ir sabiedrības labvēlīgs vērtējums par tiesnešu lēmumiem. Visi minētie elementi ir jāskata tajos gadījumos, kad nepieciešams vērtēt, vai tiesneša darbībās vispār

ir saskatāms ētikas normu pārkāpums – šis ir pirmais solis, lai būtu iespējams ētisko atbildību transformēt disciplinārajā atbildībā.

Skatot tiesnešu pieļauto pārkāpumu juridiskās ētikas ietvaros, nav iespējams piemērot sodu sankciju formā – sodu par ētikas normu pārkāpumiem ir iespējams piemērot tikai disciplinārās atbildības ietvaros, kas nozīmē, ka nav paredzēts starpposms starp maznozīmīgu pārkāpumu un disciplinārās atbildības piemērošanu.²⁵⁵ Tas nozīmē, ka tiesnesis vai nu netiek vispār sodīts vai arī jau saņem disciplinārsodu. Minētais risinājums tiesnešu ieskatā nav pareizs, jo būtu jāparedz starpposms, lai būtu iespējams risināt jautājumu par maznozīmīgu ētisko pārkāpumu izskatīšanu, kuros šobrīd nav iespējams piemērot disciplinārsodu.²⁵⁶

Ētikas komisijas atzinumu un pieejamās informācijas analīze ļauj secināt, ka Ētikas komisija nav definējusi konkrētus kritējus, kas tiek ņemti vērā, vērtējot, vai ētikas normu pārkāpums ir uzskatāms par rupju, tomēr tos ir iespējams noteikt, analizējot atzinumu saturu – tie ir sekojoši:

- Pārkāpuma nozīmīgums jeb smaguma pakāpe;
- Pārkāpuma ietekme uz tiesu sistēmas neatkarību un objektivitāti;
- Pienākuma apziņa, ko uzliek tiesneša amats.

Rupjš ētikas normu pārkāpums ir uzskatāms par ļoti nozīmīgu profesionālās darbības pārkāpumu, kas var būt par pamatu disciplinārās atbildības piemērošanai, jo šāds pārkāpums ir uzskatāms par “tīšu”, proti tiesnesis ir veicis pārkāpumu un nenožēlo tā veikšanu. Šādi pārkāpumi diskreditē tiesu sistēmu kopumā, tādējādi mazinot sabiedrības uzticību tiesu sistēmai, kuras aizsardzība ir viens no galvenajiem Ētikas komisijas uzdevumiem. Tiesnesis, neskatoties uz to, vai viņš veic tiešos darba pienākumus vai pavada laiku ārpus darba pienākumu veikšanas, primāri tiek vērtēts kā tiesu sistēmai piederīgs (kā publiska figūra), tāpēc jebkurš individuāli veikts pārkāpums mazina uzticību tiesu sistēmai kopumā. Jo nozīmīgāks ir pārkāpums, jo pastāv lielāka iespējamība, kas tas var būt par pamatu tiesu sistēmas neatkarības apdraudējumam. Tiesneša pienākuma apziņa nozīmē, ka tiesnesim būtu sabiedrības intereses jāstāda augstāk par privātajām interesēm pat tad, ja tas nozīmē atteikšanos no labuma, kam ir personisks raksturs. Vēl kā atsevišķi kritēriju var izšķirt pārkāpuma publiskumu, kas nozīmē to, ka rupja ētikas normu pārkāpuma ietekme būs jūtama arī “ārpus” tiesu sistēmas, proti, sabiedrībā, jo jebkura tiesneša darbība ir publiska, tomēr šis kritērijs dažu pārkāpumu gadījumā nav tik izteikts. Piemēram, *ex parte* sarunas vienmēr tiek vērtētas kā rupjš ētikas normu pārkāpums tāpēc, ka smaguma pakāpe ir tik liela, ka tā var ietekmēt tiesu

---

²⁵⁵ Kalniņš V., Kažoka I., Litvins G. 2008, 3. lpp.

²⁵⁶ Kalniņš V., Kažoka I., Litvins G. 2008, 86. lpp.

sistēmas neatkarību, proti, liekot apšaubīt tiesneša objektivitāti, kas vienlaikus apdraud arī neatkarību, jo abi principi ir vienlīdz svarīgi tiesas spriešanas nodrošināšanā. Turklāt pārkāpumam ir izteikti publisks raksturs, jo sarunas ir dzirdējis lietas dalībnieks. Tāpat pretēja ētikas normām var būt tādu privāto interešu realizēšana, kas ietekmē tiesneša darba pienākumu veikšanu.

3.3. Disciplinārās atbildības piemērošana

Ētikas kodeksā attiecībā uz rupja ētikas kritērijiem un saturu nav sniegts pārāk detalizēts izklāsts, vairāk atstājot normu interpretāciju Ētikas komisijas ziņā, tomēr arī Disciplinārās atbildības likumā ir sniegts rupja ētikas normu pārkāpuma izklāsts. Disciplinārās atbildības likuma 7. panta piektā daļa nosaka, ka disciplinārā soda piemērošanā Disciplinārkolēģija ņem vērā sekojošus aspektus: “disciplinārā pārkāpuma raksturs, tā sekas, tiesneša vainas pakāpe nodarījumā, kā arī ziņas, kas raksturo viņa personību un iepriekšējo darbību tiesneša amatā. Par katru disciplināro pārkāpumu tiesnesim var uzlikt tikai vienu disciplinārsodu.”²⁵⁷ Kā redzams no likuma panta, vērtējot rupju ētisko pārkāpumu, kas ir pamats tam, lai piemērotu disciplināro atbildību, tiek skatīti arī tādi aspekti, kas viennozīmīgi neizriet no veiktā pārkāpuma, bet vispārīgi raksturo tiesnesi kā, piemēram, personības raksturojums un tiesneša veiktās darbības, kas nozīmē to, ka disciplinārā soda piemērošana ir apjomīgs process, kas prasa ne tikai normu piemērošanu, bet arī padziļinātu analīzi. Tas arī parāda to, ka, vērtējot rupju ētikas normu pārkāpumu, tiek ņemti vērā arī faktori, kas tieši neizriet no ētikas normām.

Lai identificētu rupju ētisko pārkāpumu kritērijus, ir nepieciešams aplūkot Disciplinārkolēģijas pieņemtos lēmumus. Ētikas komisija ar 2019. gada 11. oktobra lēmumu ir ierosinājusi disciplinārlietu Nr. D-14/2019 par Vidzemes rajona tiesas tiesneša K.Jansona pieļautu rupju ētikas normu pārkāpumu saskaņā ar Disciplinārās atbildības likuma 3. panta pirmās daļas 6. punktu un 3. daļu.²⁵⁸ Tiesnešu disciplinārās atbildības likuma 3. panta 3. daļa nosaka, ka, ierosinot disciplinārlietu “rajona (pilsētas) tiesas priekšsēdētājs un Tiesnešu ētikas komisija pieņem lēmumu, bet tieslietu ministrs izdod rīkojumu.”²⁵⁹ Kā jau tika minēts iepriekš Ētikas komisijas

---

²⁵⁷ Tiesnešu disciplinārās atbildības likums: LV likums. Pieņemts 27.10.1994. [25.11.2020.].

²⁵⁸ Tiesnešu disciplinārkolēģijas 2019. gada 29. novembra lēmums Nr.D-14/2019. Pieejams: <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-disciplinarkolegijas-pienemtie-lemumi>

²⁵⁹ Tiesnešu disciplinārās atbildības likums: LV likums. Pieņemts 27.10.1994. [22.11.2020.]

2019. gada 11. oktobra atzinumā, no lietas apstākļiem izriet, ka tiesnesis K.Jansons lietas izskatīšanā ir pieļāvis *ex parte* sarunas ar personas, kas tika saukta pie administratīvās atbildības, pārstāvi. Tiesnesis, nepieaicinot policijas pārstāvi, divas reizes ir sarunājies par lietu, kas tiek izskatīta.²⁶⁰ Attiecībā uz sarunām ar lietas dalībnieku tiesnesis norādīja, ka sarunas mērķis bija uzzināt patiesību lietā, jo tiesas pilnvarās neietilpst pierādīju vākšana. Disciplinārkolēģijas ieskatā tika pārkāpts Ētikas kodeksa 3. kanona 8. un 9. punktā noteiktais attiecībā uz *ex parte* sarunām, kas nozīmē, ka tiesnesim tiek piemērota disciplinārā atbildība.²⁶¹ Tiesnesim ir 20 gadu darba pieredze, tomēr, neskatoties uz to, tiesnesis ir pieļāvis procesuālo normu pārkāpumu attiecībā uz pierādījumu iegūšanu no lietas dalībniekiem. Minētie ētikas normu pārkāpumi ir pamats tiesneša godīguma apšaubīšanai. Turklāt, vērtējot tiesneša iepriekšējo darbību, tiesnesis jau ir vairākas reizes disciplināri sodīts, savukārt, veicot tiesneša profesionālās darbības vērtēšanu, tiesnesis ir saņēmis negatīvu vērtējumu.²⁶² Tiesnesim kā disciplinārais sods tika piemērots rājiens.²⁶³

Disciplinārkolēģijas izskatītajā lietā Nr. D-7/2020, kura pret tiesnesi D.Plaudi ir ierosināta ar Ētikas komisijas 2020. gada 14. februāra lēmumu, Ētikas komisija ir izvērtējusi tiesneša rīcību attiecībā uz sevis atstatīšanu lietā, pamatojoties uz draudzīgām ārpusdarba attiecībām ar lietas dalībniekiem, tomēr tiesnesis citā lietā, kurā ir tie paši dalībnieki, ir pasludinājis spriedumu un pieņēmis arī lēmumu.²⁶⁴ Kā vēlāk tika noskaidrots, patiesais atstatīšanās iemesls bija lietas sarežģītība, kas Ētikas komisijas ieskatā ir vērtējams kā pretējs ētikas normām.²⁶⁵ Turklāt rakstveida paskaidrojumā tiesnesis ir sniedzis pretrunīgu informāciju tādā veidā, iespējams, izvairoties no pieļautajām kļūdām.²⁶⁶ Ētikas komisijas ieskatā tiesneša veiktās darbības rada šaubas

---

²⁶⁰ Tiesnešu disciplinārkolēģijas 2019. gada 29. novembra lēmums Nr.D-14/2019. Pieejams: <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-disciplinarkolegijas-pienemtie-lemumi>

²⁶¹ Tiesnešu disciplinārkolēģijas 2019. gada 29. novembra lēmums Nr.D-14/2019. Pieejams: <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-disciplinarkolegijas-pienemtie-lemumi>

²⁶² Tiesnešu disciplinārkolēģijas 2019. gada 29. novembra lēmums Nr.D-14/2019. Pieejams: <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-disciplinarkolegijas-pienemtie-lemumi>

²⁶³ Tiesnešu disciplinārkolēģijas 2019. gada 29. novembra lēmums Nr.D-14/2019. Pieejams: <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-disciplinarkolegijas-pienemtie-lemumi>

²⁶⁴ Tiesnešu disciplinārkolēģijas 2020. gada 20. marta lēmums Nr.D-7-2020. Pieejams: <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-disciplinarkolegijas-pienemtie-lemumi>

²⁶⁵ Tiesnešu disciplinārkolēģijas 2020. gada 20. marta lēmums Nr.D-7-2020. Pieejams: <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-disciplinarkolegijas-pienemtie-lemumi>

²⁶⁶ Tiesnešu disciplinārkolēģijas 2020. gada 20. marta lēmums Nr.D-7-2020. Pieejams: <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-disciplinarkolegijas-pienemtie-lemumi>

par tiesas objektivitāti.²⁶⁷ Tiesnesis pirms tam nav nevienu reizi disciplināri sodīts. Šajā gadījumā Disciplinārkolēģija tiesnesim piemēroja disciplināro sodu – piezīmi.²⁶⁸

Ņemot vērā pieejamo informāciju par Disciplinārkolēģijas pieņemtajiem lēmumiem 2019. un 2020. gadā par disciplinārās atbildības piemērošanu tiesnešiem, kam par pamatu ir rupjš ētikas normu pārkāpums, var secināt, ka nelielais lēmumu skaits liecina par ētikas normu ievērošanu no tiesnešu puses. Kā redzams no izskatītajām lietām, daudzos gadījumos ir grūti nošķirt tiesnešu darbības, kuras būtu vērtējamas kā rupjš pārkāpumus, no darbībām, kuras tiesnesis ir veicis ar mērķi, nodrošināt tiesas spriešanu, iespējams tieši neapzinoties, kas šīs darbības var radīt citu iespaidu, tomēr tiesneša iepriekšējā darbība vienmēr sniedz precīzu ieskatu tiesneša izpratnei par ētikas normām.

Lai atbildētu uz jautājumu, pie kādiem kritērijiem iestājas disciplinārā atbildība tiesnešiem Latvijā, ir jāmin, ka, pirmkārt, skatot tikai rupjus ētikas normu pārkāpumus, kas ir viens no disciplinārās atbildības piemērošanas pamatiem, ētisko normu pārkāpums ir tik nopietns, ka tas liek apšaubīt tiesnešu objektivitāti vai neatkarību, kas ir pretrunā tiesiskas demokrātiskas valsts idejai. Šaubas par tiesneša objektivitāti un neatkarību ir pamats tam, lai runātu par visas tiesu sistēmas neatkarību, jo tiesneša profesija ir publiska profesija un tiesnešiem ir dota liela vara, kas nepieļauj atkāpes no minētā uzstādījuma.

---

²⁶⁷ Tiesnešu disciplinārkolēģijas 2020. gada 20. marta lēmums Nr.D-7-2020. Pieejams: <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-disciplinarkolegijas-pienemtie-lemumi>

²⁶⁸ Tiesnešu disciplinārkolēģijas 2020. gada 20. marta lēmums Nr.D-7-2020. Pieejams: <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-disciplinarkolegijas-pienemtie-lemumi>

Kopsavilkums

Izstrādājot pētījumu, autors analizēja tiesnešu pieļauto ētikas normu pārkāpumu, kas ir pamats disciplinārās atbildības piemērošanai, saturu, izvirzot sekojošas tēzes:

1. no tiesiskas demokrātiskas valsts jēdziena izriet varas dalīšanas princips, kas ir pamats tiesu neatkarībai, un, kas ietver visu trīs varas atzaru savstarpēju mijiedarbību, veidojot trīspusējas attiecības un pilnībā nenodalot katra varas atzara rīcības robežas, jo tiesiskas demokrātiskas valsts pastāvēšanā svarīgākais ir varas atzaru funkcionēšana kā veselumam;
2. varas atzaru savstarpējā mijiedarbība nenozīmē to funkciju pārklāšanos, jo katram varas atzaram ir savas unikālas funkcijas, kuru izpilde prasa autonomiju no pārējo atzaru darbības ietekmes;
3. viens no tiesnešu neatkarības garantiem ir atbildības nepiemērošana par pieņemtajiem spriedumiem, kas tiek pieļauta kā atkāpe no disciplinārās atbildības piemērošanas sfēras, jo iejaukšanās un soda piemērošanu par spriedumu saturu būtu uzskatāma kā neatkarības pārkāpšana;
4. tiesu sistēmas neatkarība ir priekšnoteikums tam, lai novērstu politiskās, ekonomiskās un citu dzīves jomu ietekmi uz tiesas spriešanas funkciju, kas ir uzskatāma par nozīmīgāko tiesas funkciju, kura ir iekļauta tiesu autonomijas tvērumā;
5. tiesas spriešanas funkcijas nodrošināšanā svarīgi ir likvidēt gan jebkurus apstākļus, kas apdraud tiesu sistēmas neatkarību, gan nodrošināt, ka no tiesnešu puses netiek veiktas darbības, kas liek apšaubīt tiesas spēju spriest;
6. tiesnešu atbildība ir līdzeklis, kuru var izmantot, lai ierobežotu nepamatotu tiesas varas izmantošanu un patvaļu no tiesnešu puses, tomēr tiesu sistēmas un tiesnešu neatkarība var tikt apdraudēta nepamatoti piemērojot atbildību vai piemērojot pretēji tās mērķim, tāpēc svarīgi ir ievērot līdzsvaru;
7. rupjš ētiskais pārkāpums ir tāds pārkāpums, kas diskreditē tiesu sistēmu kopumā, galvenokārt mazinot sabiedrības uzticību tiesai un tiesu sistēmas prestižu, kas ir nepieciešami, lai tās saglabātu savu autoritāti tiesas spiešanā, kas savukārt garantē pieņemto spriedumu un lēmumu respektēšanu no sabiedrības puses;

8. lai gan rupjš ētikas pārkāpums ir uzskatāms par vispārējo tiesību jēdzienu, kura saturs tiek papildīts tiesību normu interpretācijas rezultātā, ņemot vērā arī aktuālo sabiedrības izpratni par ētikas rīcības aspektiem, Tiesnešu ētikas komisijai vajadzētu ieviest detalizētākus kritērijus, kas apraksta rupja pārkāpuma saturu, lai veicinātu gan sabiedrības, gan tiesnešu kopējo izpratni;
9. ņemot vērā ierobežojumus citu juridiskās atbildības veidu piemērošanai tiesnešiem, disciplinārās atbildības piemērošana ir efektīvākais veids kā sodīt tiesnešus, kas veic rupjus ētikas normu pārkāpumus, jo disciplinārajai atbildībai ir iedarbība uz tiesnešiem piešķirto privilēģiju ierobežošanu;
10. disciplinārā atbildības piemērošanā svarīgi ir ne tikai formāli vērtēt rupju ētikas normu pārkāpumu, bet arī ņemt vērā tiesneša līdzšinējo darba pieredzi, lai vērtētu pārkāpuma raksturu.
11. autors uzskata, ka, ņemot vērā tiesnešu profesijas publisko dabu, būtu nepieciešams, lai, pirmkārt, katrs tiesnesis atsevišķi un, otrkārt, arī sabiedrība kopumā spētu identificēt rupja ētikas normu pārkāpuma saturu, jo Tiesnešu ētikas komisijas un Disciplinārkolēģijas lēmumu analīze parāda, ka bieži vien robežšķirtne starp maznozīmīgu pārkāpumu un tādu, kas jau ir vērtējams kā rupjš, ir neskaidra, jo pieejamā informācija par kritērijiem rupjam ētikas normu pārkāpumam ir pieticīga, līdz ar to būtu nepieciešams konkretizēt šādu pārkāpumu saturu un kritērijus.

Izmantotās literatūras un juridisko aktu saraksts

Literatūra

1. Ado A., Afasiževs M., Andrijevskā M. Ētikas vārdnīca. Rīga: Avots, 1987. 275, [1] lpp.
2. Baldunčiks, J. Svešvārdu vārdnīca: vairāk nekā 10 000 citvalodu cilmes vārdu un terminoloģisku vārdkopu. Rīga: Jumava, 2005. 641 lpp.
3. Branta A. Ultra vires principa izpratne un tā piemērošana Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedumos. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/runas-un-raksti/ultra-vires-principa-izpratne-un-ta-piemerosana-latvijas-republikas-satversmes-tiesas-spriedumos/> [aplūkots 26.10.2020.]
4. Balodis R. Latvijas Republikas Satversmes ievads. Grām.: Latvijas Republikas Satversmes komentāri : ievads ; I nodaļa : vispārējie noteikumi. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014, 91.-135. lpp.
5. Dišlers K. Latvijas valsts varas orgāni un viņu funkcijas. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004. 204 lpp.
6. Dišlers K. Ievads Latvijas valststiesību zinātnē : ar zinātnisko redaktoru piezīmēm. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2017. 300 lpp.
7. Erlangene R. C. Vispārējā mācība par valsti: politikas zinātne. Rīga: AGB, 1998. 355, [1] lpp.
8. Eglītis V. Ievads konstitūcijas teorijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2006. 194 lpp. 415 lpp.
9. Jautrīte B., Danovskis E., Kovaļevska.A. Administratīvās tiesības: mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 351 lpp.
10. Krūzkopa S. Augstākā tiesa strīdu pēc būtības neskata. Pieejams: <https://lvportals.lv/tiesas/306451-augstaka-tiesa-stridu-pec-butibas-neskata-2019> [aplūkots 18.11.2020.]
11. Kēnigs M. Cilvēktiesības. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2010. 133 lpp.
12. Kalniņš V., Kažoka I., Litvins G. Tiesnešu ētika, kvalifikācija un atbildība Latvijā: kā neapstāties pie sasniegtā? Rīga: Sabiedriskās politikas centrs Providus, 2008. 159 lpp.
13. Litvins G. Tiesu sistēma Latvijā. Pieejams: <https://enciklopedija.lv/skirklis/22156-tiesu-sist%C4%93ma-Latvij%C4%81> [aplūkots 26.10.2020.].
14. Meikališa Ā. Tiesu vara. Pieejams: <https://enciklopedija.lv/skirklis/2904-tiesu-vara> [aplūkots 26.10.2020.].
15. Milts A. Ētika: kas ir ētika. Rīga: Zvaigzne ABC, 1999. 56, [3] lpp.

16. Pleps J., Pastars E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2004. 447 lpp.
17. Ponomarjovs A. Grāmatvežu un revidentu profesionālā ētika. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, c2008. 86 lp.
18. Rezevska D. Tiesības. Pieejams: <https://enciklopedija.lv/skirklis/26219-ties%C4%ABbas> [aplūkots: 24.10.2020.].
19. Rozenvalds J., Rozenvalde I., Auers D. Cik demokrātiska ir Latvija: demokrātijas audits. [Rīga]: LU Akadēmiskais apgāds, 2005. 300 lpp.
20. Rodiņa A. Konstitucionālās sūdzības teorija un prakse Latvijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2009. 280 lpp.
21. Slaidiņa, V. Darba tiesības. Papildināts un pārstrādāts izdevums. Rīga: Zvaigzne ABC, [2017] 288 lpp.
22. Švābe A. Latviešu zemnieku brīvīšanas politiskās un tiesiskās idejas. Rīga: Latv. vēstures skolotāju b-ba, 1938. 7 lpp.
23. Vildbergs, H. J. Pilsonis tiesiskā valstī : vācu konstitucionālo un administratīvo tiesību pamati. Rīga: EuroFaculty, 2004. 332 lpp.
24. Zariņš V. J.V. Gēte un latviešu XIX gadsimta apgaismības darbinieki. Pieejams: <https://www.vestnesis.lv/ta/id/14327> [aplūkots 23.10.2020.].
25. Abbott A. Professional Ethics. American Journal of Sociology, Mar., 1983, Vol.88, No. 5 (Mar., 1983), pp.855-885
26. Carey C. Democracy in Classical Athens. UK: Bloomsbury Publishing, 2017. p.200
27. Donaldson J., Fafaliou I. Business ethics, corporate social responsibility and corporate governance: a review and summary critique. European Research Studies, 2003, Vol.6, Issue (1-2), pp.90-110
28. Elliott J. E. “Joseph A. Schumpeter and The Theory of Democracy.” Review of Social Economy, 1994, Vol.52, No. 4, pp.283-300
29. Goel M., Ramanathan P.E. Business Ethics and Corporate Social Responsibility – Is there a Dividing Line? Procedia Economics and Finance, 2014, Vol.11, pp.49-59
30. Gray S. Ethical Standards for Judges. USA: American Judicature Society, 1999. p.32
31. Lipset S.M., Lakin J.M. The Democratic Century. Oklahoma: University of Oklahoma Press, 2004. p.470

32. Naïs A., Florence C., Morgane E. A comparative analysis of Disciplinary Systems for European judges and prosecutors. For the 7th edition of the THEMIS Competition. [b.v.]: [b.i.], 2012. p.20
33. McKay D.R., Nitsch R., Peters D.A. Corporate governance and business ethics, 2015, N.4, Vol.23, p.272
34. Rosas A. Separation of Powers in the European Union. The International Lawyer, 2007, Vol. 41, No. 4, pp.1033-1046.
35. Sauvé J.M. The Judiciary and the Separation of Powers. Pieejams: <https://www.conseil-etat.fr/actualites/discours-et-interventions/the-judiciary-and-the-separation-of-powers>
36. Shapiro I., Hacker-Cordón C. Democracy's Values. Connecticut: Yale University, Connecticut, 1999. p.216.
37. Wood G. A Partnership Model of Corporate Ethics. Journal of Business Ethics, 2002, Vol.40, pp.61-73.
38. Кобликов, А. С. Юридическая этика : учебник для вузов. Москва: НОРМА, 2002. 160 с.

Periodika

39. Tiesu varas neatkarības un efektivitātes palielināšanas un nostiprināšanas rezerves. Jurista Vārds, 2010, nr.10, 8.-18. lpp.

Uzziņu literatūra

40. Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs. Ētika valsts amatpersonu darbībā. Rīga: KNAB, 2008. 19 lpp.
41. Eiropas Parlaments: Pamattiesību aizsardzība Eiropas Savienībā. Pieejams: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/lv/sheet/146/pamattiesibu-aizsardziba-eiropas-savieniba> [aplūkots 18.11.2020.]
42. Latvijas Republikas Tiesībsargs: Laba pārvaldība. Pieejams: <https://www.tiesibsargs.lv/lv/pages/cilvektiesibas/laba-parvaldiba> [aplūkots 28.09.2020.]
43. Latvijas Republikas Tiesībsargs: Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Pieejams: <http://www.tiesibsargs.lv/lv/pages/par-mums/sadarbiba/eiropas-cilvektiesibu-tiesa> [aplūkots 28.09.2020.]

44. Latvijas Republikas Satversmes tiesa: Pārskats par Satversmes tiesas darbu 2013. gadā.
Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/blog/2014/02/10/parskats-par-satversmes-tiesas-darbu-2013-gada/> [aplūkots 28.09.2020.]
45. Latvijas tiesas: Tiesu sistēma. Pieejams: <https://tiesas.lv/tiesu-sistema> [aplūkots 28.09.2020.]
46. Latvijas tiesas: Tiesnešu ētikas komisija. Pieejams <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-etikas-komisija> [aplūkots 28.11.2020.]
47. Latvijas Enciklopēdiskā vārdnīca: Taisnīgums. Pieejams:
<https://datubazes.lanet.lv:5257/groups/default.aspx?r=1&q=taism%C4%ABgums&id=960627&g=1> [aplūkots 16.11.2020.]
48. Latvijas Enciklopēdiskā vārdnīca: Disciplīna. Pieejams:
<https://datubazes.lanet.lv:5257/groups/default.aspx?r=1&q=discipl%C4%ABna&id=937138&g=1> [aplūkots 22.11.2020.]
49. Latvijas Enciklopēdiskā vārdnīca: Atbildība. Pieejams:
<https://datubazes.lanet.lv:5257/groups/default.aspx?r=1&q=atbild%C4%ABba&id=932380&g=1> [aplūkots 22.11.2020.]
50. LV portāls: Kā darbojas tiesu sistēma Latvijā? Pieejams: <https://lvportals.lv/tiesas/290457-ka-darbojas-tiesu-sistema-latvija-2017> [aplūkots 18.10.2020.]
51. Latvijas Enciklopēdiskā vārdnīca: Juridiskā atbildība. Pieejams:
<https://datubazes.lanet.lv:5257/groups/default.aspx?r=1&q=disciplin%C4%81r%C4%81%20atbild%C4%ABba&id=943506&g=1> [aplūkots 20.11.2020.]
52. Latvijas Enciklopēdiskā vārdnīca: Gods. Pieejams:
<https://datubazes.lanet.lv:5257/groups/default.aspx?r=1&q=gods&id=940459&g=1> [aplūkots 20.11.2020.]
53. Terminu un svešvārdu skaidrojošā vārdnīca: Tikums. Pieejams:
<https://www.letonika.lv/groups/default.aspx?cid=61705&r=1107&lid=61705&g=1&q=pret&h=2838> [aplūkots 18.11.2020.]
54. Tiesnešu disciplinārkolēģija [tiešsaiste] – [atsauce 07.05.2018.]. Pieejams:
<https://www.tiesas.lv/tiesnesu-disciplinarkolegija>.
55. Britannica: Rule of law. Pieejams: <https://www.britannica.com/topic/rule-of-law> [aplūkots: 22.10.2020.]
56. Cambridge Dictionary: Judge. Pieejams:
<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/judge> [aplūkots: 25.10.2020.]

57. International Justice Resource Center: European Court of Human Rights. Pieejams: <https://ijrcenter.org/european-court-of-human-rights/> [aplūkots 29.09.2020.]
58. Oxford Learner's Dictionaries: Human Right. Pieejams: https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/american_english/human-right [aplūkots 29.09.2020.]
59. Stanford Encyclopedia of Philosophy: The Rule of Law. Pieejams: <https://plato.stanford.edu/entries/rule-of-law/#RuleLawRuleLaw> [aplūkots: 29.09.2020.]
60. Wařowska K. The Disciplinary System of Judges Under the Control of the Minister of Justice. Pieejams: <https://ruleoflaw.pl/the-disciplinary-system-of-judges-under-the-control-of-the-minister-of-justice/> [aplūkots: 04.11.2020.]

Normatīvie akti

Likumi

1. Apvienoto Nāciju Tiesu varas neatkarības pamatprincipi. Pieņemts 13.12.1985. [22.10.2020.]
2. ANO Vispārējā cilvēktiesību deklarācija. Pieņemts 10.12.1948. [20.10.2020.]
3. *Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija*. Parakstīta Romā 04.11.1950. [21.10.2020.]
4. Darba likums: LV likums. Pieņemts 20.06.2001. [30.10.2020.]
5. Eiropas Savienības Pamattiesību harta. Pieņemts 07.12.2000. [22.10.2020.]
6. Estonian Courts Act [Igaunijas Tiesu likums]. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/514022014001/consolide> [aplūkots 27.10.2020.]
7. Krimināllikums: LV likums. Pieņemts 17.06.1998. [29.09.2020.]
8. Latvijas Republikas Satversme: LV likums. Pieņemts 15.02.1922. [01.10.2020.]
9. Likums "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā": LV likums. Pieņemts 25.04.2002. [20.11.2020.]
10. Latvijas Republikas likums "Par tiesu varu". Pieņemts 15.12.1992. [29.09.2020.]
11. Līgums par Eiropas Savienību. Parakstīts Māstrihtā 07.02.1992. [28.10.2020.]
12. Ministru kabineta iekārtas likums: LV likums. Pieņemts 15.05.2008. [10.12.2020.]
13. Pilsonības likums: LV likums. Pieņemts 22.07.1994. [01.10.2020.]
14. Satversmes aizsardzības biroja likums: LV likums. Pieņemts 05.05.1994. [02.10.2020.]

15. Satversmes tiesas likums: LV likums. Pieņemts 05.06.1996. [22.09.2020.]
16. Tiesnešu disciplinārās atbildības likums: LV likums. Pieņemts 27.10.1994. [22.11.2020.]
17. Republic of Lithuania Law amending the Law on Courts [Lietuvas Republikas likuma par tiesām]. Pieejams: <https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.338141?jfwid=92zt7rx4l>

Ētikas kodeksi

1. Latvijas tiesnešu ētikas kodekss. Rīga : Latvijas Tiesnešu biedrība, 1997. Pieejams: <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-etikas-kodekss>
2. Tiesnešu disciplinārkolēģijas nolikums. Rīga : Tiesnešu disciplinārkolēģija, 2010. Pieejams: <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-disciplinarkolegijas-nolikums>
3. Code of Ethics of the Judges of the Republic of Lithuania [Lietuvas Republikas Tiesnešu ētikas kodekss]. Pieejams: <https://www.teismai.lt/en/self-governance-of-courts/judicial-ethics-and-discipline-commission/about-commission/667> [aplūkots 08.11.2020.]
4. Estonian Judges' Code of Ethics [Igaunijas Tiesnešu ētikas kodekss]. Pieejams: <https://www.kohus.ee/en/judges/estonian-judgescode-ethics> [aplūkots 06.11.2020.]
5. The Bangalore Principles of Judicial Court, 2002. Pieejams: https://www.unodc.org/pdf/crime/corruption/judicial_group/Bangalore_principles.pdf [aplūkots 09.11.2020.]

Juridiskās prakses materiāli

Tiesu prakse

1. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 24.03.2000. spriedums lietā Nr.04-07(99). Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/04-0799_Spriedums.pdf [aplūkots 18.10.2020.]
2. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 21.01.2002. spriedums lietā Nr. 2001–09–01. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2001-09-01_Spriedums.pdf [aplūkots 18.10.2020.]

3. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 25.11.2010. spriedums lietā Nr.2010-06-01. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2010-06-01_Spriedums.pdf#search= [aplūkots 18.10.2020.]
4. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 09.07.1999. spriedums lietā Nr.04–03(99). Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/04-0399_Spriedums.pdf [aplūkots 18.10.2020.]
5. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 01.10.1999. spriedums lietā Nr.03-05(99). Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/03-0599_Spriedums.pdf [aplūkots 18.10.2020.]
6. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 07.04.2009. spriedums lietā Nr.2008-35-01. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2008-35-01_Spriedums.pdf#search= [aplūkots 18.10.2020.]
7. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 16.12.2005. spriedums lietā Nr.2005-12-0103. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2005-12-0103_spriedums.pdf#search= [aplūkots 18.10.2020.]
8. Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu nama 26.08.2013. gada spriedums lietā Nr.A420527612, 11.p. Pieejams: https://www.tiesas.lv/Media/Default/Admin.tiesu%20spriedumi/Admin.raj.tiesas%20spriedumi/2013/Augusts/26.08.2013/AL_2608_raj_A-02140-13_28.pdf
9. ECT 19.07.2018. spriedums lietā Kirjaņenko pret Latviju (Iesnieguma Nr.39701/11).

Citi prakses materiāli

1. Tiesnešu disciplinārkolēģijas 2019. gada 29. novembra lēmums Nr.D-14/2019. Pieejams: <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-disciplinarkolegijas-pienemtie-lemumi>
2. Tiesnešu disciplinārkolēģijas 2020. gada 20. marta lēmums Nr.D-7-2020. Pieejams: <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-disciplinarkolegijas-pienemtie-lemumi>
3. Tiesnešu ētikas komisijas atzinums “Par tiesneša atstatīšanos no lietas izskatīšanas”, Rīga, 2020.gada 14.februāris. [skatīts: 26.10.2020.] Pieejams: <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-etikas-komisijas-sedes>

4. Tiesnešu ētikas komisijas atzinums “Par *ex parte* sarunām”, Rīga, 2019. gada 11. oktobris, 9. punkts. [skatīts: 26.10.2020.] Pieejams: <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-etikas-komisijas-sedes>
5. Tiesnešu ētikas komisijas atzinums “Par tiesneša rīcību, izmantojot darbnespējas lapu, lai piedalītos braucienā ārpus valsts”, Rīga, 2012. gada 9. novembris, 9. punkts. [skatīts: 26.10.2020.] Pieejams: <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-etikas-komisijas-sedes>
6. Tiesnešu ētikas komisijas atzinums “Par tiesneša rīcību administratīvā pārkāpuma gadījumā ”, Rīga, 2015. gada 4. septembris. [skatīts: 26.10.2020.] Pieejams: <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-etikas-komisijas-sedes>
7. Tiesnešu ētikas komisijas skaidrojums “Par tiesneša atstātīšanos, ja lietā viena no pusēm ir akciju sabiedrība, kuras akcijas tiesnesis ir iegādājies ”, Rīga, 2008.gada 1. augusts. [skatīts: 27.10.2020.] Pieejams: <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-etikas-komisijas-sedes>
8. Tiesnešu ētikas komisijas skaidrojums “Par tiesneša objektivitāti”, Rīga, 2017. gada 17. marts. [skatīts: 27.10.2020.] Pieejams: <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-etikas-komisijas-sedes>
9. Tiesnešu ētikas komisijas skaidrojums “Par tiesu nolēmumu analīzi un kritiku, veicot zinātnisko un pedagoģisko darbu”, Rīga, 2008. gada 27. jūnijs. [skatīts: 27.10.2020.] Pieejams: <https://www.tiesas.lv/tiesnesu-etikas-komisijas-sedes>

DOKUMENTĀRĀ LAPA

Bakalaura darbs “Tiesnešu ētiskā un disciplinārā atbildība un piemērošanas prakse Latvijā” izstrādāts Latvijas Universitātes Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, pētījumā izmantoti tikai izmantoto avotu sarakstā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Jurgis Celmiņš.

Datums: _____

Paraksts: _____

Rekomendēju bakalaura darbu aizstāvēšanai:

Bakalaura darba zinātniskais vadītājs asociēts profesors Dr.iur., prof. Sanita Osipova

Datums: _____

Paraksts: _____

Recenzents:

Datums: _____

Paraksts: _____

Darbs iesniegts Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes Tiesību teorijas un vēstures zinātņu katedrā _____

Metodiķe:

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē: _____

Komisijas sekretārs/-e: _____